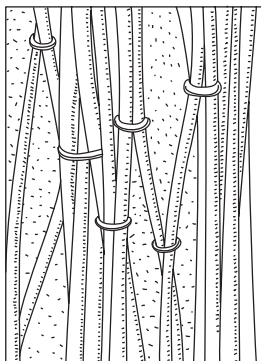

Из рук в руки,
от сердца к сердцу

КРОНА

Харьковская женская
организация «Крона»

ул. Артема 4, г. Харьков
Украина, 61002

www.krona.org.ua

krona@rider.com.ua

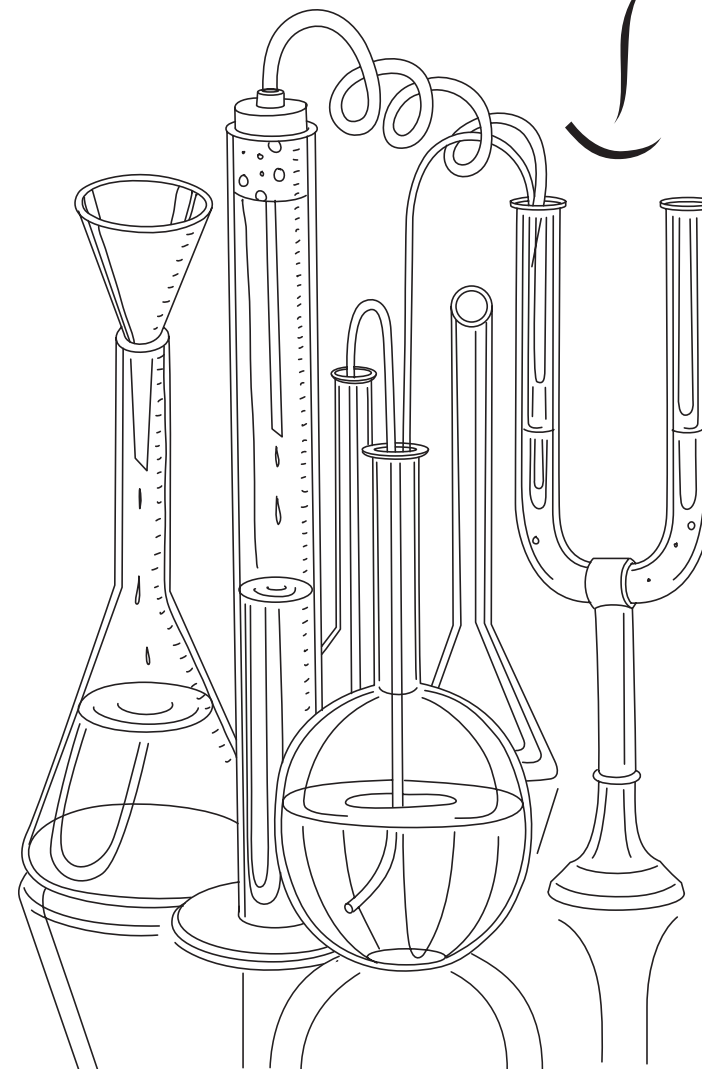
тел./факс: +38 (057) 714-35-94
тел.: +38 (057) 706-39-83

Тираж 1500 экз.

Издательский дом
«Райдер»

пр. Гагарина 20, г. Харьков
info@rider.com.ua

тел./факс: +38 (057) 703-40-87
703-40-97
703-44-08

Харьковская женская организация КРОНА

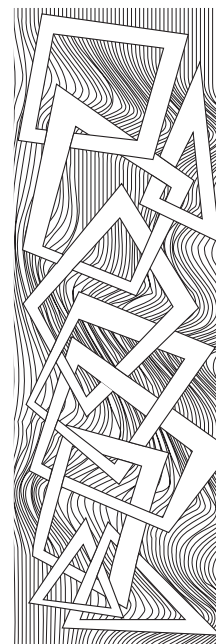
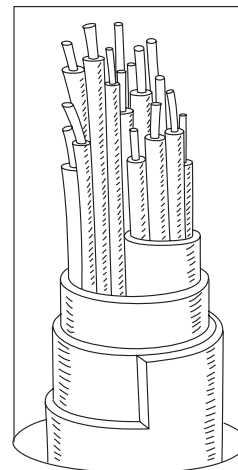
Информационно-просветительское издание «Я»
3'07/19

Выпуск осуществлен в рамках социального и международного партнерства

HEINRICH BÖLL STIFTUNG Фонд им. Генриха Белля Германия, представительство в Польше www.boell.pl	Управление труда и социальной защиты населения Департамента охраны здоровья Харковского городского совета	Фонд содействия демократии Посольства США в Украине <i>Взгляды авторов не обязательно совпадают с официальной позицией правительства США</i> Supported by the Democracy Grants Program of the U.S. Embassy in Ukraine <i>The views of the authors do not necessarily reflect the official position of the U.S. Government</i>
Директор издания Людмила Гуслякова Редактор Татьяна Исаева Редакционная коллегия Инна Лазарук Ольга Плахотник Корректор Йолиана Страшнюк Иллюстрации, дизайн, верстка Мария Черная По вопросам размещения статей, распрост- ранения издания и использования мате- риалов обращаться: 8 (057) 714-35-94, 8 (067) 660-48-81 krona@rider.com.ua , t_isaeva@ukr.net	Тема выпуска: “Взаимодействие в решении гендерных проблем” <i>«Бізнес має потребу у соціальних маркетингових ідеях — він повинен отримати їх від громадських організацій у чіткій формі маркетингових соціальних програм. Громадські організації мають потребу отримати фінансування від бізнесу — потрібно навчити менеджмент громадських організацій мові бізнесу і своєчасно передавати бізнесам, які потребують таких ідей, пропозиції про партнерство. Владні інституції мають потребу у організації справді соціально ефективних, резонансних соціальних ініціатив: необхідно пропонувати владі такі інтеграційні проекти, де пов'язуються і інтереси бізнесу, і громадських організацій, і громади в цілому».</i> АНДРІЙ РОТОВСЬКИЙ Бізнес, влада, НГО: механізми реалізації діалогових проектів у сфері соціального партнерства	

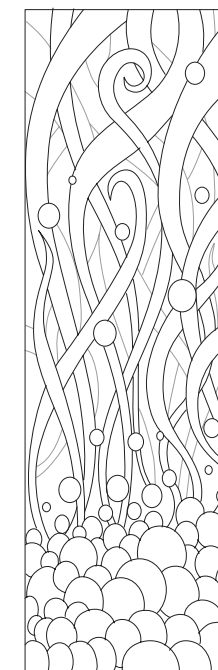
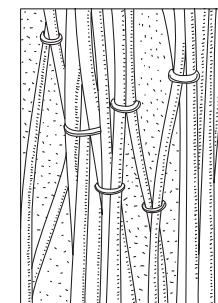
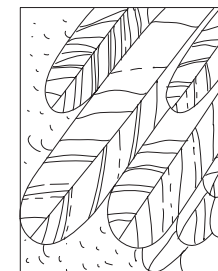
Информационно-просветительское издание “Я” —
единственное печатное периодическое некоммерческое издание
в Украине по гендерному просвещению

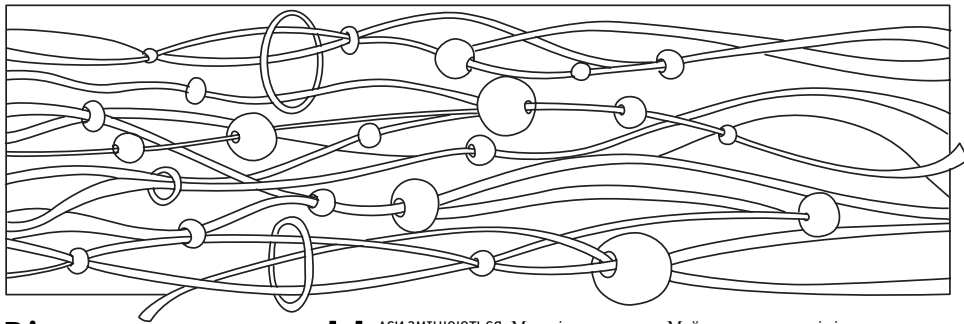
Использование материалов и иллюстраций издания —
только с разрешения редакции или авторов статей.
Ссылка на издание обязательна

Содержание

2	Т. Исаева
Від редакторки	4
Т. Исаева	Крок за кроком: новий етап
6	Т. Исаева
В добрий час	8
Спецпроект інформаційно-просвітницького видання «Я» «Взаємодія в вирішенні гендерних проблем»	12
А. Ротовський	Бізнес, влада, НГО: механізми реалізації діалогових проектів у сфері соціального партнерства
16	О. Плахотник
Ліки від гендерних стереотипів	19
Жіночі сторінки історії України	20
Л. Лобанова	Пам'яті Людмили Смоляр
22	О. Суслова
Що відбувається в українській освіті?	24
С. Бережна, В. Лапченко, В. Тимошенко	Гуманітарна освіта: погляд на сучасні стереотипи
26	Гость «Я» — Стефани Бабст
28	Т. Трацевич
Жіноча школа НАТО — школа відповідальної жінки	30
Т. Исаева	Ще одна незручна тема
32	С. Сененко
Миллионерша и семья: благодаря или вопреки?	34
Жінки підтримують жінок	35
Д. Форест	Гендерні організації США
36	К украинским журналистам

Від редакторки

ТЕТЯНА ІСАЄВА
редакторка інформаційно-просвітницького видання «Я»
Харківської жіночої організації «Крона»

ЧАСИ ЗМІНЮЮТЬСЯ. Ми змінюємось теж.

Підштовхнуло мене до написання цих рядків наступне. Зустріла свою знайому, яка була однією з прихильниць журналу «Я» в той час, коли він щойно народився.

«Як змінився журнал, — сказала вона, — він став зовсім іншим. І знаєш, не таким цікавим. Все в ньому про одне й те ж».

У нас зав'язалася розмова про те, чому й як змінився «Я» і чому він став для

Майже за десять років існування з групи самопомогли вона «виросла» до жіночої організації. Вона робить вагомий внесок як в розвиток жіночого руху, так і в становлення громадянського суспільства в Україні, що неможливо без гендерних перетворень.

Навчальні курси із соціального менеджменту «Наснаження силою» для жінок Харкова і інших міст України; курс для жінок-лідерок «Жінки створюють майбутнє» в Харкові, Львові, Бряніці Луганської області, Донецьку; літні школи національного рівня та участь в міжнародних тренерських майстернях; навчальні семінари Всеукраїнського інформаційно-просвітницького туру «Український шлях до гендерної рівності»; міжнародні Круглі столи, навчальні програми і семінари з гендерної просвіти для молоді та студентства Харкова, семінари для держслужбовців Харківської області, акція «Стоп сексизм!» — всі ці заходи були ініційовані та організовані «Кроною».

Метою заходів була підтримка і посилення жінок, сприяння консолідації їх зусиль та усвідомленню того, що вони можуть і мають виконувати не тільки ті традиційні ролі, що диктує і нав'язує їм суспільство, але брати участь в громадсько-політичному житті країни і впливати на прийняття рішень різних рівнів.

За час існування «Крони» її співробітниця стали професіоналками в області гендерної просвіти.

Тож, само собою, «Я», що народився як журнал, який мав на меті висвітлювання діяльності організації та розповсюдження ідей, що були покладені в основу її діяльності, «зростав» разом із нею. Журнал як народився «інформаційно-просвітницьким виданням», так їм і залишився.

Його мета — інформування та просвіта широких кіл громадськості по різних актуальних і важливих для суспільства темах, в першу чергу по гендерній.

Жінки можуть і мають брати участь в громадсько-політичному житті країни і впливати на прийняття рішень

неї, а мабуть, і для інших «менш цікавим». Не знаю, чи почула вона те, що я намагалася до неї донести. Коли ми розставалися, впевненості в мене не було...

Я повернулася додому, дістала перші номери журналу (2003-2004 рр.) і уважно їх передивилася. Чесно кажучи, в мене не виникло відчуття, що ті «Я» були менш або більш цікавими, ніж ті, що виходять тепер. Вони просто дещо інші. Мені здається, що доречним буде озирнутися і зробити коротенький огляд діяльності організації, яка випускає цей журнал вже п'ятий рік.

Гендерний напрямок» не є для «Крони» штучним. З моменту заснування організації (1997 р.) її співробітниця обрали сферою своєї діяльності неформальну освіту і просвітництво жінок.

На сьогодні «Я» — єдине друковане періодичне видання з гендерної просвіти в Україні.

За своєю суттю «Я» є вісником соціального партнерства, бо він надає свої шпальти усім, хто не залишається байдужим до суспільних проблем і хто бачить одну з їх основних причин у гендерній нерівності й наявності гендерних стереотипів у суспільстві. До речі, саме завдяки соціальному партнерству («Крона» є членом «Соціальної мережі», яку створено в рамках проекту Управління праці та соціального захисту населення Департаменту охорони здоров'я Харківської міської ради) і фінансовій підтримці, що надає «Кроні» Фонд імені Генріха Бюлля (Німеччина, представництво у Польщі) — стала можливою реалізація цього унікального, єдиного в Україні проекту.

2007 р. став для «Крони» та журналу «Я» новим кроком уперед.

Організація починає працювати в міжнародній програмі «Наша нова Європа — Польща, Чехія, Україна, Словаччина/Жіноча політика та гендерна демократія при підтримці Фонду імені Генріха Бюлля. Партнером «Крони» на регіональному рівні стає Управління у справах сім'ї та молоді Харківської обласної державної адміністрації. Разом із ХЖО «Крона» Управління реалізує спільні проекти з гендерної просвіти для студентства і державних службовців та сприяє активному розповсюдженню журналу «Я» в Харківській області.

Скласили добрі партнерські відносини між «Я» та сайтом «Майдан», який взяв на себе інформаційну підтримку журналу та регулярно розміщує його матеріали.

Журнал запрошено до міжнародної журналістської гендерної спільноти. Відтепер «Я» — партнер міжнародного он-лайн журналу «Кавказ» та журналу «Диалог женщин», що засновані та видаються Асоціацією журналістів «ГендерМедиаКавказ».

Також у 2007 р. «Крона» увійшла до Мережі, яка виконуватиме програму «Рівна участь жінок і чоловіків в процесах прийняття рішень» за підтримки Фонду сприяння демократії в Україні Посольства США. Журнал «Я» взяв на себе відповідальність бути своєрідним «методичним порадиником» для її учасників, сприяти підвищенню їх професійного рівня. В команді авторів, що

пишуть для «Я», — експерти, теоретики та практики з гендерних питань, соціологи, юристи, освітяни, державні службовці різних рівнів, представники громадських організацій України, партнери організації «Крона» в інших країнах світу.

«Я» має на меті сприяти обміну інформацією, досвідом, кращими практиками гендерної просвіти, а ще несе на своїх сторінках заряд, що об'єднує зусилля всіх, хто вибрав для діяльності «гендерний напрямок».

Займаючись просвітництвом, проводячи різні заходи, знайомлячись із світовим досвідом, співробітниця

«Я» несе на своїх сторінках заряд, що об'єднує зусилля всіх, хто вибрав для діяльності «гендерний напрямок»

«Крони» усвідомили: прогрес не зупинити, в світі відбуваються зміни, і щоб не залишитися «за бортом», треба «тримати руку на пульсі», треба змінюватися самим й доносити це жінкам та дівчатам, які дуже часто не розуміють, що гендерні стереотипи, які вросли в нашу свідомість і сприймаються як «природні», не дають відбудуватися цим змінам.

Яким є на сьогодні «Я»? Якими є головні його завдання?

■ Збирати й розповсюджувати інформацію про гендерні перетворення у світі і в Україні;

■ сприяти посиленню ролі жінок та об'єднанню їх зусиль для впливу на прийняття рішень на різних рівнях;

■ сприяти обміну інформацією та встановленню взаємодії різних секторів українського суспільства, що впливають на формування громадської думки, — ЗМІ, бізнесу, влади та освіти;

■ розповсюджувати ідеї гендерної рівності та працювати над зміною та трансформацією гендерних стереотипів.

Одна із співробітниць організації назвала «Я» «жіночим виданням для всіх», незалежно ані від політичних, ані релігійних, ані ставових ознак.

Тож приєднуйтеся! «Я»

ТЕТЯНА ІСАЄВА

ФОНД СПРІЯННЯ ДЕМОКРАТІЇ ПОСОЛЬСТВА США В УКРАЇНІ

Фонд надає фінансову підтримку унікальним та перспективним проектам, що сприяють розвитку спроможності та самозабезпечення НДО в Україні та демократичним перетворенням в Україні.

За 11 років (з липня 1996 р.) більш ніж 500 проектів від українських недержавних неприбуткових організацій одержали фінансування за програмою Фонду сприяння демократії.

ПРОГРАМА «РІВНА УЧАСТЬ ЖІНОК ТА ЧОЛОВІКІВ В ПРИЙНЯТТІ РІШЕНЬ»

за фінансової підтримки Фонду сприяння демократії Посольства США в Україні

Мета:

сприяння розвитку такого середовища в Україні, в якому жінки матимуть рівні з чоловіками можливості брати участь в політичному та суспільному житті країни на рівні прийняття рішень.

Кожен з проектів включає два компоненти:

- робота із засобами масової інформації (інформування та навчання журналістів) з метою активного розповсюдження ідеї рівності прав і можливостей жінок та чоловіків;
- моніторинг застосування та використання українського законодавства про забезпечення рівних прав і можливостей жінок та чоловіків.

Координатор програми:

ВСЕУКРАЇНСЬКА ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ «ЖІНОЧІЙ КОНСОРЦІУМ УКРАЇНИ» (ЖКУ) — коаліція недержавних організацій України.

Організація заснована влітку 2001 р. Громадські організації, члени

Консорціуму, підтримують ідею

гендерної рівності та виступають проти всіх форм дискримінації. Консорціум

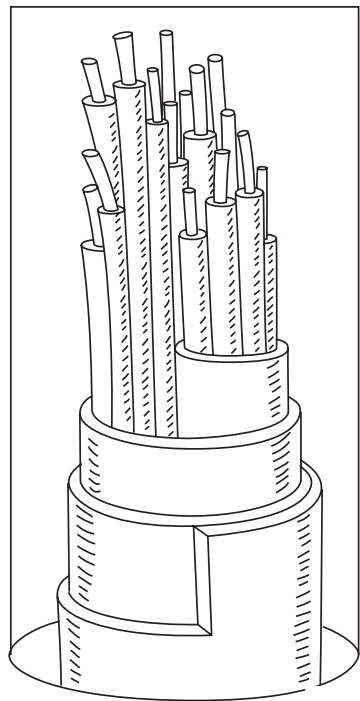
активно впроваджує освітні, правозахисні, наукові, культурні

програми для громадськості України на місцевому, обласному,

національному та міжнародному рівнях.

Основні напрями діяльності:

- протидія домашньому насильству;
- протидія торгівлі людьми;
- жіноче лідерство;
- впровадження гендерних підходів в законодавство України;
- подолання насильства над дітьми через професійне навчання фахівців.

Крок за кроком: НОВИЙ етап

На шляху до ґендерних перетворень в Україні зроблено наступний крок: з 1 червня 2007 р. розпочалась нова програма «Рівна участь жінок та чоловіків в процесах прийняття рішень», яку за фінансової підтримки Фонду сприяння демократії Посольства США в Україні буде виконувати національна мережа з 18 громадських організацій України.

ЗМІ — ЦЕ ОДНА З СИЛ, що впливає на громадську думку та сприяє її формуванню.

Саме вони в більшості своїй продовжують тиражувати так звані ґендерні стереотипи і сприяють укоріненню традиційних уявлень щодо ролей жінок та чоловіків в суспільстві.

одержали фінансування за програмою Фонду сприяння демократії Посольства США в Україні.

На протязі 2006 р. 28 неурядових організацій ґендерного напрямку з 18 областей України, об'єднані загальною Мережею за фінансової підтримки Фонду сприяння демократії Посольства США в Україні, виконували програму «Участь жінок у громадсько-політичному житті України».

Закінчилась програма підсумковою конференцією «Участь жінок у громадсько-політичному житті», на якій було оголошено новий конкурс «Рівна участь жінок і чоловіків в процесах прийняття рішень».

У конкурсі взяли участь більш 40, а переможцями стали 18 громадських організацій з 15 областей України: Київської, Рівненської, Харківської, Житомирської, Вінницької, Чернівецької, Волинської, Хмельницької, Полтавської, Львівської, Донецької, Кіровоградської, Черкаської, Дніпропетровської та АР Крим.

Вони увійшли в національну мережу, координувати діяльність якої буде громадська організація «Жіночий консорціум України» (м. Київ) на чолі із Наталією Самолевською.

Мета програми «Рівна участь жінок і чоловіків в процесах прийняття рішень» — сприяння розвитку такого середовища в Україні, в якому жінки матимуть рівні можливості з чоловіками брати участь в політичному та суспільному житті країни на рівні прийняття рішень.

ПРОЕКТ «КООРДИНАЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ МЕРЕЖІ ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ У ПРОГРАМІ «РІВНА УЧАСТЬ ЖІНОК ТА ЧОЛОВІКІВ У ПРОЦЕСАХ ПРИЙНЯТТЯ РІШЕНЬ»

Мета:

координація та синхронізація діяльності Мережі громадських організацій у програмі «Рівна участь жінок та чоловіків у процесах прийняття рішень»

Проект передбачає узгодження дій організацій Мережі на всеукраїнському рівні:

- координацію планів роботи;
- синхронізацію дій;
- моніторинг діяльності;
- систематичне консультування та інформування з питань ґендерної рівності, PR-діяльності, навчальних програм, громадських ініціатив для організацій всієї Мережі.

ЖІНОЧИЙ КОНСОРЦІУМ УКРАЇНИ

Контакти:

01057, м. Київ, вул. Довженка, 2, офіс 53
тел/факс: 8(044) 592-68-54
e-mail: consort@bigmir.net

Кожен з підтриманих проектів включає два компоненти:

■ робота із засобами масової інформації (інформування та навчання журналістів) з метою активного розповсюдження ідей рівності прав та можливостей жінок та чоловіків;

■ моніторинг застосування та використання українського законодавства про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків.

На шпальтах цього випуску «Я» розміщено коротку інформацію про проекти організацій, які увійшли до Національної мережі.

Що очікують учасники програми?

«Запроцює належним чином ґендерна рада на обласному та районному рівнях. Шляхом проведення просвітницької кампанії громада області змінить свою думку щодо призначення жінки не лише як Берегині роду та народу, а і активної та рівноправної учасниці всіх процесів, що відбуваються в державі»;

«Формуватиметься нове ставлення до жінки-керівниці, жінки-депутата, жінки-лідери»;

«Зросте кількість жінок на рівні прийняття рішень»;

«Вперше на міському рівні стане можливою координація зусиль державних та неурядових структур, окремих громадян по захисту прав жінок, активізації жіночого руху, посиленню участі жінок у процесах прийняття рішень на місцевому рівні, добованню змін до місцевого законодавства, пропагування ідей ґендерної рівності у засобах масової інформації».

Будуть видані наступні посібники з питань теорії та практики ґендеру:

- «Від ґендерної рівності статей до гармонійного розвитку держави, або про ролі, в які грають чоловіки і жінки» (ГО «Жіночий інформаційно-консультативний центр», Житомир);
- «Наше майбутнє — в Україні» (Рівненська громадська організація Центр підтримки громадських ініціатив «Чайка»);
- «Рівні права та можливості» (Жіночий правозахисний центр «Співдружність», Сімферополь).

Під час реалізації програми її учасниками будуть створені координаційні ґендерні ради місцевого рівня, проведені громадські слухання та конференції, прес-клуби, навчальні семінари та тренінги з ґендерної просвіти для представників ЗМІ.

Це означає, що до армії «ґендерно-чуйних» додаться журналісти та редактори місцевих ЗМІ.

За словами Олеси Гарднер, координаторки програм Акту на Підтримку Свободи, ця програма допоможе подальшим демократичним змінам в Україні.

Харківська жіноча організація «Крона», яка також є членом Національної мережі, в рамках програми «Рівна участь жінок та чоловіків в процесах прийняття рішень» та інших проектів в 2007 р. має можливість видати чотири числа журналу «Я» загальним накладом 1500 примірників кожний.

Теми випусків:

- «Рівні права та рівні можливості жінок та чоловіків»;
- «Взаємодія в вирішенні ґендерних проблем»;
- «ґендерне насильство»;
- «Кращі практики вирішення ґендерних проблем».

Участь у проекті дозволить здійснити розсилку журналу в мережі. Кожна організація, яка стала учасницею програми, отримає 50 примірників кожного з цих випусків.

«Я» ставить перед собою за мету:

- сприяння налагодженню обміну досвідом, кращими практиками та інформацією між учасниками програми;
- здійснення методично-консультативної підтримки учасників програми, що сприятиме підвищенню їх професійного рівня.

Програма сприятиме поширенню «ланцюжкової реакції» ґендерних перетворень в Україні та демократичним змінам

Програма розрахована на дев'ять місяців і має закінчитися заключною конференцією, яка відбудеться у Києві і в роботі якої візьмуть участь представники Посольства США.

Звичайно, неможливо очікувати, що в результаті реалізації цієї програми в Україні відбудеться «ґендерна революція», але без сумніву вона сприятиме поширенню «ланцюжкової реакції» ґендерних перетворень в Україні і демократичним змінам в українському суспільстві. **«Я»**

ТЕТЯНА ІСАЄВА

ПРОЕКТ «ВІД ЖІНОЧОГО АКТИВІЗМУ ДО ґЕНДЕРНОЇ ДЕМОКРАТІЇ В УКРАЇНІ»

Мета:

- Сприяння розвитку ґендерної політики в Україні, розвитку жіночого активізму шляхом проведення інформаційно-просвітницького туру по містах України;
- здійснення інформаційного забезпечення національної мережі громадських організацій «Рівна участь жінок та чоловіків у процесах прийняття рішень» через випуск та розповсюдження тематичного інформаційно-просвітницького видання «Я».

ІНФОРМАЦІЙНО-ПРОСВІТНИЦЬКЕ ВИДАННЯ «Я»

Єдине друковане періодичне видання з ґендерної просвіти в Україні є за своєю суттю вісником соціального партнерства.

Теми випусків 2007 р.:

- «Рівні права та рівні можливості жінок і чоловіків»;
- «Взаємодія в вирішенні ґендерних проблем»;
- «ґендерне насильство»;
- «Кращі практики вирішення ґендерних проблем».

ХАРКІВСЬКА ЖІНОЧА ОРГАНІЗАЦІЯ «КРОНА»

61002, м. Харків, вул. Артема, 4
тел/факс: 8(057) 714-35-94
тел: 8(057) 706-39-83
krona@rider.com.ua
www.krona.org.ua

В добрий час!

Чи можна почути голос в натовпі? Мабуть, ні. Так, майже не чути в українському суспільстві голос поодиноких громадських організацій, які намагаються щось змінити в суспільному житті. А чи зміниться щось, якщо вони об'єднають свої ресурси і будуть робити свою справу не поодиночі, а разом? Досвід діяльності Всеукраїнської мережі, що реалізовувала програму «Участь жінок у громадсько-політичному житті» у 2006 р., є яскравим прикладом саме такої співпраці (про її результати можна прочитати в інформаційно-просвітницькому журналі «Я», 2006, №4(16) та «Я», 2007, №1(17)).

ЗАКЛЮЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ програми проходила в приміщенні райдержадміністрації Солом'янського району м. Києва. Цей захід продемонстрував модель співпраці громадської організації з органами виконавчої влади.

Установча конференція програми «Рівна участь жінок та чоловіків у прийнятті рішень», підтримана Фондом сприяння демократії Посольства США в Україні у 2007 р., показала іншу модель — модель співпраці громадських організацій із бізнесом.

Захід, який зібрав учасників цієї програми, проходив в несподіваному для всіх місці — центральному офісі всім відомої в Україні косметичної фірми AVON. Знаю точно, що, прочитавши ці рядки, деякі іронічно посміхнуться: та це ж, мовляв, піар, себе представляють, які вони хороші.

Стикаюся з недовірою, з іронією, з таким відношенням майже кожного дня. «Ну чого вони, ті американці, приїхали. Ну чого вони вкладають гроші в наші громадські організації?» Важко, мабуть, зрозуміти, що посправжньому багата людина дивиться на навколишній світ інакше. Здобувши добробут для себе, вона хоче жити в оточенні таких само багатих і незалежних людей, які з часом стануть сильніше, досягнуть допомогти іншим. Пам'ятаєте? Справжній лідер — це той, хто виховує інших лідерів і не боїться, що його авторитет буде змарновано, а на його місце прийдуть інші.

Цілий робочий день працювали 30 осіб в комфортних умовах, які надала фірма AVON для роботи конференції. Передаю щирі вдяку від всіх учасників конференції Генеральному директорові ДП «Ейвон Косметікс Юкрейн» Томашу Мурасу та менеджеру по комунікаціям «Ейвон Косметікс Юкрейн» Аліні Севастюк, яка опікувалася нами впродовж цього дня.

У роботі конференції взяла участь Мішель Лонгтон, радник з питань преси, освіти та культури Посольства США в Україні. Я привожу її привітання цілком, щоб передати не тільки зміст, але й той заряд, який містив цей виступ.

«Я дуже рада бути присутньою на зустрічі жіночої мережі. Я дуже рада, що серед вас багато з тих, хто був з нами в тому році. Я також хочу привітати нові організації, що приєдналися до нас в цьому році. Я дякую Томашу та Аліні, які дали нам можливість працювати в цій конференції-залі. В Америці дуже часто приватні бізнеси підтримують громадські організації, громадські ініціативи. Я рада, що AVON продовжує ці традиції і підтримує українські організації, українське суспільство.

Я дякую Наталці Самолевській і Жіночому консорціуму України, що взяли на себе координацію цього проекту. Більш ніж 40 організацій подалися на конкурс. Підтримані 18. Це означає, що ви — кращі. Нас вражали ваші результати, яких ви досягли в тому році, тому ми вирішили підтримати вас в цьому.

Я вивчила українське законодавство. Я знаю про закон, що вступив в дію в 2006 р. Законодавство — це одна справа. Але як воно втілюється, як працює — це зовсім інше. Ваша задача — дізнатися, подивитися, як цей закон працює або не працює на місцях.

Ми сподіваємося, що ви надасте певні рекомендації, щоб зробити його більш ефективним. Ми сподіваємося, що ваша робота приверне увагу і ЗМІ, і виконавчої влади на місцях з тим, щоб ситуація з гендерною рівністю покращилася на місцях.

Минулого року завдяки саме вашим зусиллям суспільство дізналося про роль жінок у громадсько-політичному житті країни. ЗМІ — це важливий інструмент, завдяки якому можна привернути увагу як до діяльності своєї організації, так і до проблеми в цілому, до того, як запроваджується в Україні гендерна рівність.

Ми знаємо, що часто ЗМІ не хочуть звертатися до цієї теми, ставляться до неї скептично. Ваша задача — донести до них, що гендерна рівність — це захист прав людини.

Питання гендерної рівності займають важливе місце в роботі держдепартаменту США. У нас в Америці є Департамент, який займається справами гендерної рівності та правами жінок.

Я пишу про те, що в Україні є організації, для яких ці проблеми є важливими, і що вони займаються тими справами, які є пріоритетними для держдепартаменту США. Жінки — це важлива складова для втілення демократичних перетворень. Гендерні перетворення є важливим компонентом розбудови демократії в Україні.

Дякую вам всім за те, що ви погодилися працювати в цій ініціативі, звалити на свої плечі цю роботу. Ми будемо чекати ваших результатів, будемо уважно слідувати за вашою роботою, будемо брати в ній участь. Успіхів всім нам!»

Координатором програми «Рівна участь жінок та чоловіків у прийнятті рішень» є Всеукраїнська громадська організація «Жіночий консорціум» на чолі із Наталкою Самолевською.

В зустрічі взяли участь Андрій Ростовський, Президент ВГО «Українська ліга зі зв'язків із громадськістю», Наталія Хібовська та Сергій Решетов — координатори проекту від Фонду сприяння демократії Посольства США в Україні, Джесіка Форест, дослідниця Ради Міжнародних Наукових Досліджень та Обмінів (IREX), Сергій Плотнін, керівник секретаріату Комітету Верховної Ради України з питань європейської інтеграції, та Андрій Куліш, керівник Медіа-департаменту Українського освітнього центру реформ.

Головна ідея проекту — моніторинг виконання українського законодавства з гендерної рівності та сприяння тому, щоб про гендерні проблеми заговорили ЗМІ.

За словами Оксани Ярош, голови Волинської обласної громадської ор-

ганізації «Гендерний центр», ця конференція збирала "адептів та фанатів ідеї гендерної рівності". Це була зустріч однодумців, друзів та партнерів, які почали одну загальну справу, дуже важливу для всього суспільства. Це було навчання, бо кожна/кожен учасниця/учасник вчилася/вчився тому, що було потрібно їй/йому.

Андрій Куліш, керівник Медіа-департаменту Українського освітнього центру реформ, провів тренінг «Успішна співпраця НДО зі ЗМІ. PR — супровід проекту» для учасників конференції.

Разом шукали відповіді на запитання, яким чином зробити так, щоб гендерна тематика стала цікавою для ЗМІ, а ще яким чином залучити журналістів до партнерських стосунків. Саме тоді, коли про гендер заговорять журналісти, а завдяки їм широкі кола громадськості, відбудуться якісні зміни в сприйнятті гендерної проблематики на всіх рівнях, від особистого до соціального.

Гендерна рівність — це захист прав людини

Важко в це повірити, але навіть під час перерви розмови між учасницями та учасниками були тільки про гендер та гендерні проблеми. Наприкінці зустрічі за доброю традицією, що склалася в мережі, кожен з учасників сказав у загальне коло, що саме йому запам'яталося.

ДЖЕСІКА ФОРЕСТ: «Мені було сьогодні дуже цікаво з вами. Я дізналася, що у нас багато спільного».

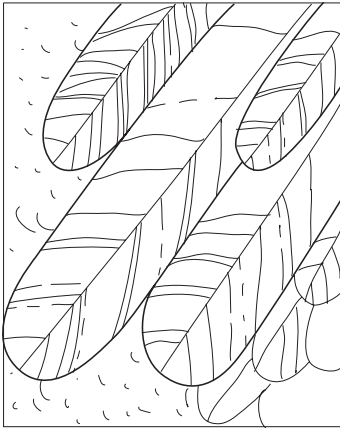
ДАРИНА КУЛЬЧИЦЬКА: «Я відчула глобальність мережі, зрозуміла, які я помилки роблю, і втевнена, що тепер я їх виправлю».

НАТАЛІЯ ХІБОВСЬКА: «Зустріч була дуже корисною. Важливо те, що ми скоординували зусилля».

НАТАЛКА САМОЛЕВСЬКА: «Завжди класно, коли з нібито звичайних справ робиться справа велика».

У нас у всіх є можливість взяти участь у цій справі. Тож в добрий час! **«Я»**

ТЕТЯНА ІСАЄВА

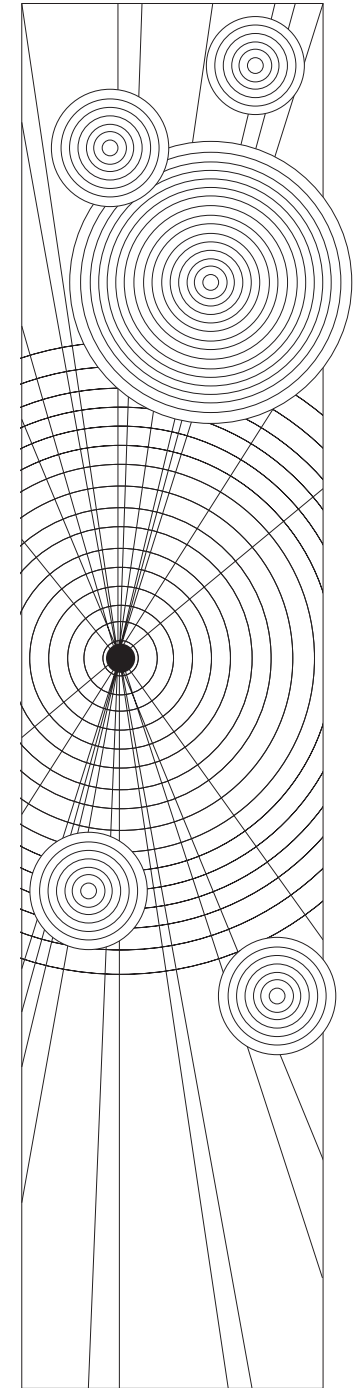

ПРОЕКТ «РІВНІ ПРАВА ТА МОЖЛИВОСТІ — ЗАПОРУКА ДЕМОКРАТИЧНОГО СУСПІЛЬСТВА»

Мета: забезпечення рівних прав та можливостей для жінок та чоловіків серед громадськості обраних районів Львівської області шляхом проведення комплексних заходів з використанням інноваційних методів роботи.

ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ «ФОНД МАЙБУТТЯ»

79015, м. Львів, вул. Порохова, 3
тел. +38 (032) 2372318
www.maiбуття.lviv.ua
office@maiбуття.lviv.ua

Взаємодія у вирішенні гендерних проблем

Редакція журналу запропонувала представникам громадянського суспільства зібратися за віртуальним круглим столом та обговорити питання гендерних перетворень в Україні

СПЕЦІАЛЬНИЙ ПРОЕКТ ІНФОРМАЦІЙНО-ПРОСВІТНИЦЬКОГО ВИДАННЯ «Я» — «ВЗАЄМОДІЯ У ВИРІШЕННІ ГЕНДЕРНИХ ПРОБЛЕМ» ЗА УЧАСТІ:

п. Володимира Каплуна, редактора бюлетеню «Громадянська освіта» Харківської правозахисної групи;
п. Наталки Самолєвської, координаторки програми «Рівна участь жінок та чоловіків в процесах прийняття рішень» (м. Київ);
п. Володимира Ханаса, лідера Адаптаційного чоловічого центру (м. Тернопіль), журналіста, координатора української версії міжнародного он-лайн журналу «K@vka3ia».

ПРОЕКТ «ГЕНДЕРНА РІВНІСТЬ ВІД ТЕОРІЇ ДО ПРАКТИКИ»
Мета:

поглиблення участі жінок у громадському житті шляхом створення тривалих регіональних коаліцій для вироблення практичних рекомендацій щодо рівних прав та можливостей жінок та чоловіків на місцях
КРИМСЬКИЙ ПРАВОЗАХИСНИЙ ЦЕНТР «СПІВДРУЖНІСТЬ»
95000, м. Сімферополь
вул. К. Маркса, 13/16
тел./факс: 8 (0652) 25-54-11
yana@mail.strace.net

В чому, на Ваш погляд, причина гальмування гендерних перетворень в українському суспільстві?

НАТАЛКА САМОЛЄВСЬКА:

В темі гендерної рівності все-таки хочу поговорити про її «жіночу частину». Не претендуючи на науковість, можу висловити своє приватне бачення. В першу чергу, зараз все-таки відчувається зміна риторики щодо «жіночих», а відповідно щодо «гендерних» питань. Якщо порівняти Парламентські слухання 2004 р. щодо становища жінок і Парламентські слухання 2006 р. щодо питань насильства над жінками і гендерної рівності, то можна дійти висновку, що політики по-іншому ставилися і до присутніх в залі жінок, і до розгляду заявлених питань. На останніх слуханнях депутати нам вже не читали вірші, як це було у 2004 р., а суттєво говорили про проблеми жінок і пропонували свої ідеї щодо їх вирішення.

Як же живеється нам, українським жінкам? Відкинемо емоції і поглянемо на статистику.

Жінок в українському суспільстві більше (53% населення країни), вони живуть довше, ніж чоловіки, на 11 років (тривалість життя чоловіків становить 63,0 роки, жінок — 73,7 роки; за цими показниками Україна займає передостаннє місце в Європі), але їх здоров'я не покращується. Важкі умови пострадянського перехідного періоду вплинули на права

жінок на охорону здоров'я, фізичну безпеку та економічні можливості (безробіття, зниження реальних доходів, ріст насильства тощо) — дев'ятим валом накрили українське жіноцтво. Здоров'я жінок погіршилося в тяжких економічних умовах, а рівень медичних послуг, особливо для вагітних жінок, часто є неадекватним. Зависока вартість контрацептивних засобів для середньої пересічної жінки та брак знань про планування сім'ї призводять до великої кількості абортів.

Українські жінки більш освічені, ніж чоловіки. Вони складають більше половини випускників середніх шкіл — 57%, студентів вищих навчальних закладів — 52%, а також трішки менше всіх аспірантів — 46%. Вищу і середню освіту мають 43% працюючих жінок і лише 34% працюючих чоловіків. Але в той же час кандидатів наук постійно зростає та складає більш однієї третини, а серед докторів наук — одну шосту. Та жінок більше серед безробітних, хоч вони складають більше половини працюючих, чимі руками виробляється 45% національного доходу. У період структурної перебудови економіки, коли закривалося багато підприємств, роботу найчастіше втрачали саме вони. Жінки тоді, у 90-х роках, становили до 80% безробітних. Зараз зайнятості серед жінок складає лише 52,9%, це у віці 15-70 років; серед чоловіків — 63,6%.

При цьому рівень оплати праці, котрий вважається однаковим для обох статей, фактично різний. За даними Держкомстату середньомісячна зарплата у жінок не перевищує 70% чоловічої. Проблема полягає в тому, що, не дивлячись на високий освітній та професійний рівень (часто навіть вищий, ніж у чоловіків), жінки обіймають менш оплачувані посади. Навіть у традиційно жіночих сферах (медицина, освіта), де вони

становлять більшість, на керівних посадах перебувають чоловіки. У бізнесовому середовищі жінка-керівник також трапляється не надто часто: лише 22% малих та середніх підприємств перебувають під її началом. Така ситуація здебільшого зумовлена гіршими стартовими можливостями при започаткуванні власної справи. За даними Міжнародного інституту соціології, це передусім відсутність стартового капіталу та фінансово-кредитної підтримки, обмежений доступ до навчання з організації та ведення бізнесу. І це попри те, що жінки частіше, ніж чоловіки (46% проти 36,6), готові перекваліфікуватися і отримувати нову професію.

Жінок більше на земній кулі, вони виконують дві третини непростежної і важкої роботи. А власності мають лише 10%. Хіба це справедливо?

Гендерна дискримінація часто формується не лише на державному, а на побутовому рівні. Адаже досить багато жінок переконані, що сфера політики, високі посади — не для них. З урахуванням домашньої праці чоловіки працюють 57 годин в тиждень, а жінки — 71 годину. Це означає, в середньому жінки на 25% більше зайняті працею, ніж чоловіки. Тому їм не прагнуть жінки вибудувати кар'єру, зважуючи на себе всю хатню роботу. Та й вихованням дітей переважно займаються також вони.

Попри деяку зміну риторики, видані Укази та прийняті закони щодо рівних прав та можливостей, в цілому влада в Україні була і, на превеликий жаль, досі залишається дуже патріархальною.

Статистичні дані свідчать про те, що в державних органах України найбільше жінок працює на посадах найнижчого рівня. Водночас, чим вище посада — тим більше диспропорція на користь чоловіків.

Мало що змінилося у ставленні до жінок на рівні місцевих рад. Минулого року громадські організації у 17 областях за підтримки Посольства США в Україні проводили навчання жінок-лідерок, жінок-депутаток. В середньому (з 2098 жінок) кожна восьма учасниця тренінгу була обрана. Найбільш ефективними були тренінги в селах. Кожна третя учасниця тренінгів стала або головою, або депутаткою сільської ради. В районних центрах кожна десята. В обласних центрах — кожна одинадцята учасниця тренінгів стала депутаткою відповідної ради. Це цікавий показник —

в селах не було виборів за партійними списками. Отже, у навчених, добре підготовлених жінок було більше шансів стати депутатами або головами сільських рад. В районах і області в партійних списках спостерігалась тенденція: чим прохідніша частина списку, тим менше там жінок. До того ж підтвердилась відома істина: чим менше грошей і більше роботи (а в сільських радах це саме так), тим більше там жінок.

Що ж самі жінки думають про роботу депутатки? Як їм там житись? На наші запитання відповідали депутатки місцевих рад минулих скликань.

Валентина Гурець, депутатка Миколаївської міської ради: «З самого початку моєї депутатської діяльності мене вразило, наскільки несправедливо є гендерна політика в Радах...»;

Ася Горшкова, депутатка Донецької міськради: «Основна проблема — брак часу, бо ж депутатську діяльність доводиться поєднувати з основною роботою, а треба ж і родині увагу приділяти...»;

Тетяна Ломакіна, депутатка Маріупольської міськради: «Владне оточення неохоче бере до уваги Вашу депутатську

Гендерна дискримінація часто формується не лише на державному, а й на побутовому рівні

діяльність і критичні виступи на засіданнях сесії, бо Ви ж — «слабка жінка», яка щось собі надумала... Щоб завоювати авторитет серед колег-депутатів і серед садових осіб місцевого самоврядування, треба бути дуже активною, компетентною, тому що кожна вашу дію будуть сприймати з показовою великодушністю»;

Світлана Дронік, депутатка Сумської міськради: «В Радах переважають депутати-чоловіки. За своєю ментальністю вони нерідко навіть не припускають, що пропозиції жінок можуть бути слушними і раціональними. Ось чому депутати-чоловіки дуже рідко голосують за «жіночу» пропозицію. Треба завжди застосовувати всі депутатські важелі, щоб тебе почули...»;

Любов Майборода, депутатка Черкаської облради: «Чи не щоденною про-

блемою для жінок-депутатів (а жінки становлять меншість в Радах) буде відверте хамство з боку чоловіків-депутатів — як відкрите, так і приховане».

Чи готові жінки щось змінювати? Так. Хай ще це не так явно проявляється. Та піросло нове покоління жінок, яке мислить іншими категоріями. Теперішні двадцятирічні виховані по-іншому. Для них питання кар'єри і самореалізації стає більш значимим. Сучасні дівчата так само мріють про щасливу родину, але роль домашньої обслуги (або як у нас поетично називають — берегині) їх зовсім не приваблює. Вони себе ідентифікують як лідерки і очікують рівних прав і рівних можливостей в усіх сферах життя (в тому числі і приватного). Взагалі на роль жінки в українському суспільстві, на досягнення рівних можливостей, попри все, я дивлюсь оптимістично. Може, тому, що спасіння утопаючих — справа рук самих утопаючих?

ВОЛОДИМИР КАПЛУН:

Гендерне преобразование в Украине, как мне представляется, не отстают от многих не гендерных, но так же важных для всех нас преобразований. Кое-какие из них — крайне необходимые! — вообще не осуществляются по разным причинам. В нашем же случае мы имеем дело скорее с естественной инертностью, которая защищает нас от слишком быстрых и легких изменений. Конечно, можно понять нетерпение тех, кому по-счастливилось побывать, скажем, в скандинавских странах. Но достижения этих стран — результат длительных усилий. Многие зависят от общего уровня культуры, который трудно изменить быстро.

ВОЛОДИМИР ХАНАС:

Основною проблемою гальмування гендерних перетворень є традиційні стереотипи, які приписують жінкам такі властивості, як потреба в керівництві розумним чоловіком, підкореність чоловікові, схильність до безсловесної покорі, основне зосередження на материнстві. Тобто жінок ставлять в чіткі рамки, виставляють істотою, нездатною мислити, нерозвиненою, котра потребує чоловічого контролю.

Також дуже мало уваги впровадженню гендерної рівності приділяється чиновниками на місцевому рівні. ▶

Чому, на Ваш погляд, тема гендеру не привертає уваги українських журналістів?

НАТАЛКА САМОЛЕВСЬКА:

Аналіз публікацій в українських ЗМІ з проблем гендерної рівності за 1999-2007 рр. показав, що, попри певні зміни на краще, в середовищі журналістів та редакторів нуртують сталі стереотипи, що сформувалися ще з середини 90-х рр. і на цей час не зазнали суттєвих змін.

В чому ж причина неадекватності висвітлення теми рівних прав та можливостей жінок і чоловіків в українських ЗМІ?

Основною причиною цієї неадекватності є брак повної, якісної та об'єктивної інформації з періоджерел. В свою чергу, такими періоджерелами є (цитую відповідний Указ Президента України «Про вдосконалення роботи центральних і місцевих органів виконавчої влади щодо забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків»): «посадові особи міністерств, інших центральних та місцевих органів виконавчої влади, на яких покладается виконання обов'язків щодо забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків...».

Які шляхи виходу з ситуації, що склалася? На сьогодні недержавні організації є практично єдиним якісним ресурсом інформування журналістів. Але НДО з їх маломасштабними освітніми семінарами для журналістів здатні вирішити проблему поінформованості преси хіба що на 8-10%. (На жаль, не маю можливості в цьому форматі розповсюдитися щодо різниці між інформаційними кампаніями і освітніми програмами для журналістів).

Головний шлях вирішення проблеми — підштовхнути вищеперераховані державні інституції до постійного (регулярного, періодичного) надання журналістам фактажу, а також до об'єктивного трактування (коментування, пояснення) тих явищ та ситуацій, що відбуваються в сфері гендерної політики держави. А для цього вони (представники цих інституцій) мають бути самі освічені і переконані в темі. А ось тут «є питання». Без коментарів.

ВОЛОДИМИР КАПЛҀН:

Наверное, внимание журналистов приковано к более, по их мнению, животрепещущим темам. Многие люди обладают повышенной чувствительностью к другим сторонам жизни, поэтому для них

гендерные проблемы остаются на заднем плане. (Цвет и ядро журналистского колллектива самой влиятельной украинской газеты «Зеркало недели» — женщины. Если бы они на себе испытывали какую-то явную гендерную дискриминацию или если бы очевидная и грубая гендерная дискриминация имела массовый характер, — они бы и писали об этом больше. Не так ли?) Другая причина: отвлеченная гендерная риторика в чистом виде может затронуть лишь немногих. Живые примеры, конкретные ситуации и проблемы намного интереснее и убедительнее. Но в реальных ситуациях гендерный аспект — лишь один из многих других. Не стоит

Тема гендеру не цікавить журналістів тому, що вони не бачать в ній сенсації

слишком часто повторяют слова «гендер», «гендерный» (как я в этих своих ответах). Основное внимание лучше сосредоточить на сути конкретного вопроса. Такой материал будет иметь больше шансов привлечь внимание журналистов.

ВОЛОДИМИР ХАНАС:

Тема гендеру не цікавить журналістів тому, що вони не бачать в ній сенсації. Тобто журналісти вважають, що для успіху видання потрібні скандальні сенсаційні статті, в яких в основному йдеться про насильство, вбивство, пограбування, політичний скандал чи іншу видовищну подію.

До того ж українські ЗМІ не дотримуються гендерної рівності. З одного боку, як вважає заступник головного редактора відомого тижневика «Дзеркало тижня» Юлія Мостова, «журналістика — це така професія, де жінки набувають чоловічих рис, а чоловіки, навпаки, — жіночих», а з іншого боку, жінки у журналістиці досі почувуються не зовсім впевнено та й пишуть здебільшого про світ, зручний саме для чоловіків і так, як його бачать чоловіки. Навіть при тому, що жінок-журналістів більше, ніж чоловіків, при підготовці своїх матеріалів вони звертаються за коментарями до експертів-чоловіків, а тому практично скрізь домінує саме чоловіча думка. На думку відомого політич-

ного оглядача, редактора відділу політики того таки «Дзеркала тижня» Сергія Рахманіна, основна проблема полягає в тому, що журналісти насправді не мають вибору. «Сьогодні, — вважає журналіст, — ми опинилися у ситуації, коли більшість чинників, політиків, експертів є чоловіками». Слід зважити як на те, що чоловіки й жінки по-різному можуть бачити ситуацію, сприймати подію, розуміти світ, так і на те, що, за даними останнього українського перепису, жінок у нашій країні значно більше, ніж чоловіків. Тож якщо Україна прагне до реальної, а не декларативної демократії, то слід змінювати підходи як до гендерних питань, так і до гендерної політики, яка проводиться в державі. І тут чи не першочергова роль належить саме журналістиці, адже саме засоби масової інформації вважаються справжнім дзеркалом суспільного життя. Тобто йдеться про те, що журналісти повинні усвідомлювати і враховувати гендерні питання вже на етапі збору інформації. Що побачити, кого вибрати, як подати й інтерпретувати, з якою метою оприлюднити той чи інший життєвий епізод — ці та інші критерії допоможуть паралельно й об'єктивно висвітлювати як діяльність жінок, так і чоловіків. Діючи за таким принципом, представники ЗМІ повною мірою зможуть виконати свою місію у формуванні сучасної гендерної культури, що є ознакою кожної високоцивілізованої нації.

Всесвітня газетна асоціація виписала «золоті правила», котрі ніколи, ніким і ніде не виконуються.

- число чоловіків та жінок як джерел новин має бути однаковим;
- число чоловіків та жінок у журналістиці має бути однаковим;
- матеріали на шпальтах часописів мають бути позбавлені гендерних стереотипів;
- видання взагалі мають враховувати той факт, що як у чоловіків, так і у жінок є своя думка про події, що відбуваються. Дивує те, що, як правило, гендерний аспект найбільш відчутний під час висвітлення воєнних проблем.

Чи зміниться гендерна ситуація, якщо про «гендерні проблеми» заговорять ЗМІ?

НАТАЛКА САМОЛЕВСЬКА:

Преса потребує фактажу. Носіями фактажу (нюзмейкерами) є люди, професійно

зайняті в сфері (себто посадовці усіх вищеперерахованих структур). Варто враховувати: досягнення гендерної рівності — це державна справа, і державні службовці мають звітувати перед громадою про свої дії в цьому напрямку!

ВОЛОДИМИР КАПЛҀН:

«Нам не дано предугадать...» Для думающих читателей и телезрителей существенное значение имеет не количество, а качество материала. Для кого-то же достаточно и поверхностного блеска. Есть много желающих манипулировать сознанием масс. Но уважающие себя и публику журналисты не могут быть неразборчивыми в PR-средствах. Грубый, одностронний подход, крайности, противоречия здравому смыслу и простой человечности, могут вызвать обратный эффект. Слишком поспешные, эмоциональные обобщения тоже могут принести больше вреда, чем пользы.

ВОЛОДИМИР ХАНАС:

Лише у тому випадку, коли заговорять дуже «гучно» і співпрацюватимуть з ГО для спільного дослідження методів впливу на владні структури.

Як Ви бачите взаємодію органів місцевого самоврядування, державних установ, ЗМІ, громадських організацій у вирішенні гендерних проблем?

НАТАЛКА САМОЛЕВСЬКА:

На мою думку, варто відмовитися від практики масових семінарів для журналістів. Замість цього варто запровадити нову форму роботи: це мають бути регулярні тристоронні медіа-зустрічі (на зразок апробованих багаторічно практикою засідань прес-клубів УОЦРУ (CURE)).

В кожній такій зустрічі мають брати участь зацікавлені учасники:

- держслужбовці-нюзмейкери (як основні доповідачі);
- представники НДО (як альтернативна сторона);
- «тематичні» журналісти (як сторона, справді зацікавлена в отриманні повної, якісної та об'єктивної інформації).

ВОЛОДИМИР КАПЛҀН:

Пока что мне приходится решать гендерные проблемы лишь в масштабах соб-

ственной семьи. С другой стороны, есть некоторый опыт сотрудничества в области гражданского образования — со школьными учителями и общественными (прежде всего — правозащитными) организациями. Теперь, когда мы познакомились с замечательной организацией «Крона», будем сотрудничать в этом новом направлении. Одним из ближайших результатов будет специальный выпуск нашего бюллетеня, посвященный феминизму, вопросам гендерного равенства и правам человека. Вообще же, первоочередным из гендерных вопросов, требующих взаимодействия государственных учреждений, СМИ и НГО, является домашнее насилие.

Як все ж таки привернути увагу українських ЗМІ до гендерної проблематики?

ВОЛОДИМИР КАПЛҀН:

Меня, как редактора, интересуют, прежде всего, живые, достаточно интересные и в то же время глубокие тексты. Нужно искать такие тексты или (и) авторов, которые могут их написать. Наши публикации, будем надеяться, не оставят равнодушными наших читателей — думающих и творческих людей. Кто-то из них, быть может, вдохновится на создание телепередач или фильмов или еще чего-то хорошего и доброго, а мы напишем об этом в наших журналах...

ВОЛОДИМИР ХАНАС:

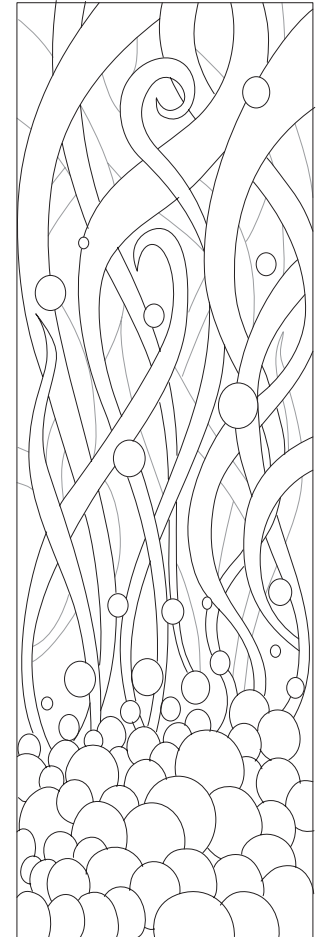
Необхідні конкретні довготермінові програми залучення журналістів до процесів, що відбуваються у гендерному русі.

У проєктах, присвячених розвитку демократії, мають обов'язково враховуватися гендерні аспекти і має бути присутнім медіа-компонент.

Треба постійно проводити гендерні заміри ЗМІ в рамках моніторингів. Необхідний публічний аналіз здійснених моніторингів. Необхідні суспільні дискусії стосовно гендерної проблематики і дискусії в журналістському середовищі.

Лобізм законодавства з даної проблематики. Необхідно стимулювати редакціями вироблення власних гендерних концепцій.

Ці питання опрацьовувалися під час III міжнародної конференції журналістів, що відбулася в Тбілісі в 2005 р. «Я»

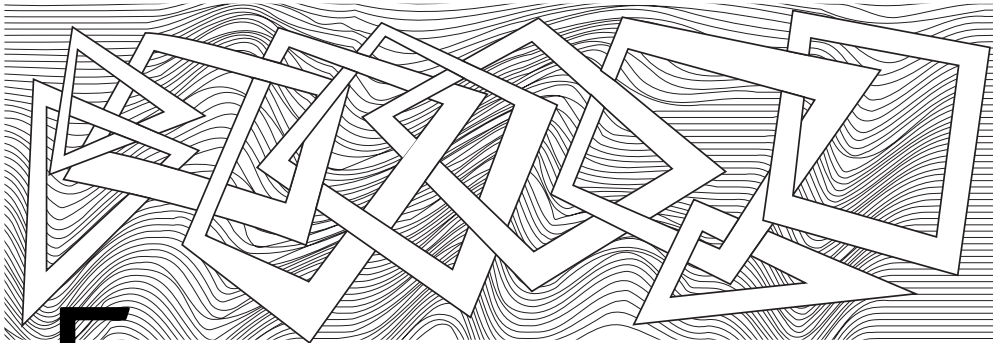
ПРОЕКТ «РІВНА УЧАСТЬ»

Мета:

- акцентування уваги громадськості та осіб, що приймають рішення з питань дотримання прав та можливостей чоловіків та жінок;
- вирішення питання впровадження гендерної рівності в м. Маріуполі через ініціювання вдосконалення системного підходу.

МАРІУПОЛЬСЬКА СПІЛКА МОЛОДІ

87500, м. Маріуполь
вул. Італійська, 9
тел.: 8(0629) 54-38-51
факс: 8(0629) 41-87-40
spilka@azov.net

Бізнес, влада, НГО: механізми реалізації діалогових проектів у сфері соціального партнерства

«Компанія «Ейвон» впевнена в тому, що єдиним ефективним способом змінити світ є розширення можливостей для жінок»
АНДРЕА ДЖАНГ
Голова Правління і Виконавчий директор «Ейвон Продактс, Інк.»

В березні 2007 р. під час міжнародного Самміту «Заради кращого майбутнього» (Summit for a Better Tomorrow), який відбувся у приміщенні ООН в Нью-Йорку, було оприлюднено перший «Звіт про всевітнє опитування жінок», яке організовано компанією «Ейвон», та унікальний «Індекс можливостей жінок», який було визначено на підставі «Всесвітнього опитування жінок».

Це дослідження було присвячено 150-річчю організованого масового виступу жінок за свої права: 8 березня 1857 р. робітниця текстильних фабрик провели мітинг у Нью-Йорку, протестуючи проти незадовільних умов праці та низької заробітної плати. У 1975 р. ООН проголосила його офіційним святом. Жінки досягли значного успіху, але ще багато чого треба зробити. Ми сподіваємося, що це дослідження стане потужним інструментом відслідковування досягнень і проблем жінок у часі.

«Ейвон» як компанія для жінок взаємодіє з ними з 1886 р. Можливість змінити життя жінок і зробити свій внесок у досягнення високої мети завжди була частиною місії компанії. ►►

Пропозиції Форуму соціально відповідального бізнесу України

АНДРІЙ РОТОВСЬКИЙ
голова Правління Форуму соціально відповідального бізнесу України, президент Української ліги зі зв'язків із громадськістю, керуючий партнер Центру громадських зв'язків Р.А.П.І.Д.

Ми всі маємо вади та прояви минулого: і влада, і бізнес, і громадські організації

ЯКЩО РОЗГЛЯНУТИ ЗАГАЛЬНУ КАРТИНУ публічних активностей у сфері соціального партнерства бізнесу, влади, громадськості в Україні, то ми побачимо дуже строкату картину. Є приклади ефективної співпраці, яка дає чудові соціальні результати. Але для тих, хто всередині процесу, а не є просто зовнішнім спостерігачем, очевидна наявність глибоких проблем.

Які ці проблеми? Все, про що я скажу нижче, — не оцінка, а констатація. Ми

всі, як то кажуть, вийшли із однієї шинелі, всі маємо вади та прояви минулого: і влада, і бізнес, і громадські організації. Ніхто не кращий. Але зараз, коли актуальність налагодження ефективного діалогу між владою, бізнесом, громадськістю стала дуже гострою, потрібно тверезо подивитися на сьогоднішній день.

Що ми бачимо: дуже часто замість реального діалогу — прояви інших, притаманних минулому, монологічних бюрократичних алгоритмів. Влада все ще часто повчає бізнес з трибун на всіхляких поважних зібраннях, присвячених темі соціального партнерства, як бізнесу бути «соціально відповідальним», забуваючи, що і влада також повинна бути у цьому діалозі соціально відповідальною.

Бізнес, у свою чергу, також тільки-тільки (і то у особі своїх найпередовіших лідерів) починає усвідомлювати свої стратегічні інтереси і, відповідно, звертати увагу на такі активи, як репутація, корпоративний бренд, корпоративна лояльність персоналу, лояльність до бізнесу соціального оточення. Тому паростки соціально відповідального ставлення у бізнесі тільки почали пробиватися у середовищі великого бізнесу.

Малий та середній бізнес, треба говорити правду, практично весь у «тіні», бо працює у таких жакливих податкових тенетах, особливо у сфері оподаткування фонду заробітної плати, що розмови про соціальну відповідальність до працівників, корпоративну філантропію сприймає за цих умов як дурний жарт. Тут — аби вижити.

Значна кількість громадських організацій на довгостроковому фінансуванні міжнародних фондів виробила у собі так звану «грантову самосвідомість», яка особливо не опікується ефективністю соціальних інвестицій, не переймається налагодженням співпраці з вітчизняним бізнесом.

Це, звичайно, притаманно далеко не всім громадським організаціям. Але це явище — типове. Такі «грантові» громадські організації розгублено та деморалізовано зараз сприймають нову політику міжнародних ресурсних центрів, які від тотального фінансування соціальних проектів переходять (що цілком правильно та справедливо!) до стимулювання, заохочення внутрішніх соціальних інвесторів, до часткового фінансування програм.

І остання велика проблема — це ставлення до нашої теми засобів масової інформації, які розглядають будь-яку інформацію у сфері корпоративної соціальної відповідальності та благодійності, навіть абсолютного некомерційного характеру, як рекламу. Тут позитивні прояви також є, але загалом картина сумна. Соціальні ініціативи медіа замовчуються і тому не стимулюються.

Підсумовуючи сказане, все ж зроблю несподіваний оптимістичний висновок: треба реалістично оцінювати сьогоднішній стан, щоб не бути безплідним романтиком, але важливо бачити тенденції, прояви майбутнього, позитив. Такі позитивні факти є і їх багато у нашому житті. Створення Форуму соціально відповідального бізнесу України, який підтримала українська влада на всіх рівнях, бізнес, громадські організації, а також активність інших наших колег — цьому підтвердження.

Спіраючись на позитивний досвід соціального партнерства та на очевидну нагальність проблеми, ми можемо зробити саме зараз якісний ривок у побудові механізмів реалізації соціальних програм на власних, вітчизняних фінансових ресурсах. Але при цьому

ми повинні чітко визначити для себе, який головний чинник ефективності діалогу бізнесу, влади, громадських організацій?

Це, на наше глибоке переконання, розуміння (та повага), притаманні кожному названому сегменту громадянського суспільства, мотивації.

Треба ці мотивації знати, знаючи — поважати, пропонувати партнерам ті послання, які вони самі для себе вважають важливими. Потрібно навчитися слухати партнерів, а потім вже говорити та пропонувати.

Що ж хочуть почути партнери по соціальному діалогу, якщо вивести за рамки розмови ілюзії та недомовки?

Для бізнесу, насамперед великого, системного, як показують наші дослідження, на даний час головною мотивацією участі у соціальних програмах є стратегічні маркетингові репутаційні, іміджеві мотивації. Все інше — не на часі. Нові мотивації придуть із зміною економічної та соціально-політичної ситуації. Не треба забігати наперед та садити рослини у зимній ґрунт. Не виросте!

Звичайно, є окремі винятки, є справді соціально відповідальні бізнеси у повному розумінні цього поняття, але це винятки. Є меценати серед підприємців, які роблять добрі справи,

Треба реалістично оцінювати сьогоднішній стан, щоб не бути безплідним романтиком, але важливо бачити тенденції, прояви майбутнього, позитив

але це — не соціально відповідальний бізнес на рівні компанії.

Для залучення бізнесу у соціальні ініціативи зараз треба робити йому пропозиції, від яких він не зможе відмовитися, — на мові його власних маркетингових стратегічних репутаційних цілей, тобто пропонувати йому проекти, які реально є репутаційними.

►► Ми реалізуємо це двома важливими шляхами: створенням економічних можливостей, що дають жінкам фінансову незалежність, та пропагуючи і захищаючи права жінок.

Сьогодні компанія «Ейвон» надає можливість 5 мільйонам жінок у понад 100 країнах займатися власним бізнесом, продаючи продукцію «Ейвон».

«Ейвон» в Україні працює 10 років, надаючи жінкам можливості розпочати власну справу або працювати на керівних посадах вищої та середньої ланки.

У всьому світі фінансово незалежна жінка-підприємець може визначити успіх власний, своєї родини та спільноти.

Окрім палкого захисту економічного успіху жінок, «Ейвон» допомагає у вирішенні проблем, найважливіших для наших 300 мільйонів покупців у різних країнах. У 2005 р. минуло півстоліття з часу створення Фонду «Ейвон», метою якого є покращення життя жінок та їх сімей. Ми зібрили і спрямували на соціально важливі проекти понад 500 мільйонів доларів США для боротьби проти раку молочної залози і домашнього насильства, а також для допомоги у надзвичайних ситуаціях.

Завдяки місії нашого засновника, яку втілюють в життя понад 5,3 млн. представників і співробітників у всьому світі, «Ейвон» і надалі залишається справжньою силою добра, яка назавжди змінює соціальне і економічне середовище для жінок.

Приєднуйтеся до нас у дослідженні думок жінок у світі, що містяться у цьому звіті. Давайте працювати разом — для однієї жінки, один день, нашими особливими способами — у напрямку розширення можливостей для жінок і покращення світу.

Для збільшення можливостей жінок та доступу до обстеження молочної залози «Ейвон» проводить благодійний збір коштів.

Всі громадяни та фірми можуть взяти участь в акції «Один день пішки заради життя» (більше — на сайті www.avonprotyraku.org.ua).

Громадські організації можуть стати інформаційними партнерами, поширюючи листівки про ранню діагностику та інформацію про збір коштів на мамограф. 8 (044) 230-36-00

ПРОЕКТ «СОЛДАРІСТЬ ЖІНОК У ПРАГНЕННІ ЗМІН»

Мета:

сприяння підвищенню впливу жінок на прийняття рішень в 10-ти районах Черкаської області шляхом створення мережі регіональних жіночих громадсько-політичних клубів, проведення просвітницької роботи щодо гендерної теорії та практики серед представників регіональних державних органів, ЗМІ та НУО та проведення інформаційної роботи по поширенню в регіонах ідеї рівних прав та можливостей жінок та чоловіків.

КОАЛІЦІЯ МОЛОДІЖНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ ЧЕРКАСЬКОЇ ОБЛАСТІ «МОЛОДА ЧЕРКАЩИНА»

18000, м. Черкаси,
вул. Хрещатик 187/11
тел. 8(0472) 38-38-78
www.mch.ck.ua
mch@majar.com

ПРОЕКТ «РІВНА УЧАСТЬ ЧОЛОВІКІВ І ЖІНОК НА РІВНІ ПРИЙНЯТТЯ РІШЕНЬ В ХМЕЛЬНИЦЬКІЙ ОБЛАСТІ»

Мета:

посилення ролі жінок області на рівні прийняття рішень через активізацію роботи дорадчо-консультативного органу «КООРДИНАЦІЙНА РАДА З ГЕНДЕРНИХ ПИТАНЬ» при Хмельницькій обласній державній адміністрації

ХМЕЛЬНИЦЬКА РАЙОННА АСОЦІАЦІЯ «СВІТАНОК»

м. Хмельницький, вул. Проскурівська
60/1, кімн.401
тел.: 8(0382) 70-23-93

Що це на практиці означає? Пропонуючи бізнесу включитися у соціальні програми, необхідно з повагою ставитися до його власних потреб, не вважаючи ці потреби якимись егоїстичними. Адже в результаті реалізуються реальні соціальні проекти, виграє суспільство в цілому. Та й сам бізнес у процесі такої діяльності буде змінювати свої мотивації, знаходити додаткові стимули для соціальної діяльності.

Які мотивації зараз у багатьох громадських організацій (не всіх, звичайно, але у багатьох)? Будемо відверті — вижити у нових умовах, знайти фінансування своїх проєктів із інших вітчизняних бізнесових джерел. А для цього потрібно вивчити мову вітчизняного бізнесу, подавати йому соціальні ініціативи у проєктній привабливій для конкретного бізнесу маркетинговій формі. Очевидно, що у багатьох громадських організацій, які ще вчора жили за рахунок виключно зарубіжних грантів, виникають у цьому контексті великі труднощі. Адже бізнес вимогли-

ментами, апелюючи не до аргументу сили, а до аргументів соціальних добрих справ, до репутації влади як цивілізованого та фахового партнера бізнесу та громадськості, до іміджу влади, відкритої до потреб людей.

Така влада потребує соціального діалогу відповідних за форматом соціальних проєктів, які дають, у тому числі, важливий репутаційний капітал для влади. І це нормально! Так діють владні інституції у всіх розвинених демократіях світу. Організаторам соціальних ініціатив важливо з повагою ставитися до таких мотивацій і пропонувати владі соціальні проекти, від яких вона, як і бізнес, не зможе відмовитися.

Нарешті, які мотивації ЗМІ бути соціально відповідальними у висвітленні актуальної соціальної інформації? Тільки тиражі видань та обсяг аудиторії ЗМІ. А від чого вони залежать? Не в останню чергу — від репутації ЗМІ як фахових, об'єктивних. Дуже важливо, що в Україні вже з'явилися ЗМІ, які принципово дотримуються позиції соціальної відповідальності. Наприклад, член Вищої координаційної ради соціально відповідального бізнесу України — видавництво «Економіка». Потрібні ініціативи, які просувають репутацію таких соціально відповідальних ЗМІ, які показують приклад фахової журналістики. Наш Форум вже розробляє таку кампанію.

Висновки для практики

Ключовими факторами для успіху діалогових програм є створення постійних систем комунікації бізнесу, влади, громадськості, міжнародних ресурсних центрів, свого роду відкритої «біржі» попиту та пропозицій на соціально-брендові ідеї та фінансові ресурси.

Бізнес має потребу у соціальних маркетингових ідеях — він повинен отримати їх від громадських організацій у чіткій формі маркетингових соціальних програм.

Громадські організації мають потребу отримати фінансування від бізнесу — потрібно навчити менеджмент громадських організацій мові бізнесу і своєчасно передавати бізнесам, які потребують таких ідей, пропозицій про партнерство.

Владні інституції мають потребу в організації справді соціально

ефективних, резонансних соціальних ініціатив: необхідно пропонувати владі такі інтеграційні проекти, де пов'язуються і інтереси бізнесу, і громадських організацій, і громади в цілому. Причому, що важливо, додаючи ресурси, які влада не може мати сама.

Форум соціально відповідального бізнесу України як інституція тільки починає свою діяльність. Але у нас є важливі активи для того, щоб вивести діалог бізнесу, влади, громадськості на новий фаховий рівень. Головним досягненням першого року існування Форуму як неформального руху стала розробка авторитетною експертною комісією Форуму методичного посібника «Соціально відповідальний бізнес: принципи системної дії». Зараз розмова про те, що таке соціально відповідальний бізнес, як його будувати, отримала вагоме методологічне підґрунтя.

Які наші активи

По-перше, у Вищій Раді соціально відповідального бізнесу України вже зараз зібралися потужні бізнеси, які мають потенціал та прагнення реалізувати масштабну діяльність у даній сфері.

По-друге, у нас є величезний інтеграційний та комунікативний потенціал. Скажу тільки, що Форум активно підтримують Український національний комітет Міжнародної Торгової Палати, Українська ліга зі зв'язків із громадськістю, Український освітній центр реформ, мережі громадських організацій, владні інституції всіх рівнів, міжнародні ресурсні центри, ЗМІ.

Ми, безумовно, не конкуренти, а партнери всім громадським організаціям: разом ми зможемо підняти їх ініціативи на вищий рівень стабільності та ефективності.

По-третє, у Форуму є реальний досвід організації програм у сфері громадських соціальних комунікацій всіх рівнів складності. На основі власних стратегічних бізнесових потреб менеджмент Форуму соціально відповідального бізнесу України пропонує українському бізнесу високофахові за рівнем проєктного вирішення соціальні ініціативи, даватиме йому інформацію про шляхи побудови досконалого соціально відповідального менеджменту компаній.

Громадським організаціям України ми пропонуємо партнерство у реалізації їх власних соціальних проєктів та програм на основі балансу інтересів та стабільності партнерства. У нас є можливості наблизити пропозиції громадських організацій до бізнесових інтересів. А отже — й до бізнесових маркетингових бюджетів.

Органам влади, особливо регіональним, ми пропонуємо створення на базі міст та галузей соціально ефективних програм із залученням не тільки місцевих ресурсів, але й ресурсів міжнародних та провідних українських бізнесів, міжнародних ресурсних центрів.

Найближчим часом Форум соціально відповідального бізнесу України почне розгортати свою інфраструктуру у областях, створить Інтернет-портал під потреби «біржі соціальних проєктів». Ми вже завтра звернемося до бізнесів, до мерів міст, до громадських організацій, щоб почати системну ро-

Пропонуючи бізнесу включитися у соціальні програми, необхідно з повагою ставитися до його власних потреб, не вважати ці потреби егоїстичними

боту на нових принципах проєктної взаємодії.

Міжнародним ресурсним центрам (фондам, проєктам тощо) ми пропонуємо формувати проєктні партнерства для реалізації їх власних стратегічних програм, залучаючи до їх реалізації український бізнес на всій території України, громадські організації, медіа-ресурси.

Потрібно не виголошувати красиві гасла, а створювати постійно діючий самотивований механізм діалогу, прислухаючись до потреб партнерів. Реалізованими продовж тривалого часу проєктами ми вже довели, що можемо створити такий механізм спільно з тими фахівцями проєктної соціальної дії, які в Україні вже зрозуміли, що сила — в єднанні ресурсів та потенціалів. «Я»

АНДРІЙ РОТОВСЬКИЙ

ПРОЕКТ «В ЄДНОСТІ НАША СИЛА»

Мета:

сприяння усвідомленню жінками необхідності своєї самореалізації як лідерів громадських процесів
**ГРОМАДСЬКА ЖІНОЧА
ОРГАНІЗАЦІЯ «НАДІЯ»**
Київська область, с. Ковалин
androsenko_tany@gala.net

ПРОЕКТ «НАШ ВИБІР — ГЕНДЕРНИЙ ПАРИТЕТ В УКРАЇНІ»

Мета:

сприяння розвитку середовища, у якому жінки мають рівні можливості брати повну участь у політичному та громадському житті суспільства шляхом інноваційного навчання молодих лідерів та лідерок громадського та політичного руху Рівненщини навикам гендерного підходу до вирішення соціальних, політичних та економічних проблем суспільства.

РІВНЕНСЬКИЙ ЦЕНТР ПІДТРИМКИ ГРОМАДСЬКИХ ІНІЦІАТИВ «ЧАЙКА»

33027, м. Рівне
вул. Данила Галицького, 16
chayka@rivne.com

Ліки від гендерних стереотипів

ОЛЬГА ПЛАХОТНИК

кандидат філософських наук. Викладачка кафедри філософії Національного аерокосмічного університету «ХАІ». Співробітниця Харківського центру гендерних досліджень. Запрошена дослідниця Університету Іллінойсу в Урбена, Шампейн (США). Магістрантка програми з гендерних досліджень Європейського гуманітарного університету (Литовська Республіка). Співробітниця ЖХО «Крона».

КОЛИ МЕНІ ДОВОДИТЬСЯ РОЗПОВІДАТИ про гендер та гендерну політику різним громадянам (наприклад, держслужбовцям, або студентам, або своїм друзям), я усвідомлюю, що найлегше продемонструвати, де ж той «гендер» ховається на прикладі саме гендерних стереотипів (або кліше). Це слово всім відоме, і всі розуміють його скоріш негативний обмежуючий смисл. Тобто стереотипи не завжди адекватно відображають реальність, а частенько спотворюють її до невпізнанності.

І дійсно, якщо вірити визначенню, що їх дають підручники з психології, то стереотип — це «сформований за конкретних соціальних умов образ людини, яким користуються як штампом». І далі: «Якщо стереотипізація базується на достатній об'єктивній інформації, на якій робляться узагальнення, вона відображає вищий рівень пізнання людини людиною. Проте стереотипізація може бути помилковою, мати характер упередженості, коли інтерпретація фактів, на підставі яких робляться узагальнення, виявляється недостатньою аргументованою, а самі факти не висліджують сутності стосунків».

Ті ж самі психологи розкажуть, що без стереотипів людина існувати не може взагалі — так уже влаштована людська психіка. Проте чим вищим є інтелект певної особи, чим вдумливіше, критичніше ставиться ця особа до навколишнього світу й себе, тим менше вона піддавна стереотипам. І навпаки: психіка дітей і дорослих з невисоким інтелектом є наскрізь стереотипізованою. Ви особисто до кого належите?

Які ж найпоширеніші в нашій культурі стереотипи щодо людей певної статі? Звернемося до статті Л.Семенової «Як називаються стереотипи» в книзі «Гендер для чайників», виданої нещодавно при підтримці Фонду імені Генріха Бюлля. Ось які типові **гендерні стереотипи** (вони ж — міфи, бо спростовуються як науковими дослідженнями, так і самим життям) наводить авторка.

МІФ I. Між чоловіком

і жінкою — просто таки прірва відмінностей. Вони наче істоти з різних планет (як зветься одна з популярних, проте зовсім не наукових книжечок, «Чоловіки — з Марсу, жінки — з Венери»).

Насправді науковці з різних областей знання сходяться сьогодні на тому, що між чоловіками й жінками, що живуть в одній країні у схожих соціальних умовах, відмінності складають не більше 10% всіх показників, а схожість — 90%. Тобто між харків'янкою і харків'янином одного соціального прошарку набагато більше спільного і схожого, ніж, наприклад, між харків'янкою і жінкою з глухої індійської провінції.

МІФ II. Відмінності між

чоловіками й жінками мають суто біологічну природу, отже, є неподоланими й вічними.

Як писав про це фундатор психоаналізу З. Фрейд, «анатомія — це доля...».

Саме поняття «гендер» передбачає той момент, що основна маса відмінностей між статями має не природне (природжене) походження, а є наслідком виховання, соціалізації, впливу культури й суспільства. Це теж факт, який важко заперечувати. Вказана сентенція дідуса Фрейда є, на жаль, зовсім неактуальною, застарілою.

МІФ III. На відміну від

чоловіків, жінки мають нижчі інтелектуальні здібності, нелогічне, ірраціональне мислення і, як наслідок, нижчу професійну компетентність. Звідси — поширене уявлення

про жінок як гірших працівників на відповідальних посадах і в інтелектуальних професіях.

Не тільки дослідження психологів, але й саме життя доводить хибність цього твердження. На сьогодні люди обох статей можуть на рівних демонструвати високі розумові й організаційні здібності. А ось чи створює суспільство для цього рівні умови — це окреме питання. Гадаю, що в Верховній Раді України так мало жінок зовсім не через їх розумову неповноцінність: є якісь інші чинники...

МІФ IV. На відміну від жінок, чоловіки менш емоційні, нездатні до співчуття й співпереживання.

Цей міф обходить людству дуже дорого. Наприклад, українським чоловікам він вартує десь 12 років життя — саме такою є різниця в середній тривалості життя чоловіків і жінок. Хлопчик змалечку привчають стримувати свої почуття, не плакати («Ти ж хлопець! Солдат!»). А як писав видатний хірург Пирогов, «невиплакані сльози змушують плакати внутрішні органи». То ж ранні інфаркти й інсульти в чоловіків — це прямий наслідок стереотипного уявлення про «чоловічу нечутливість»...

МІФ V. Жінки від природи мають потребу у створенні сім'ї та народженні дітей, в той час як чоловікам це зовсім не потрібно.

Про те, що ті чи інші потреби чоловіка й жінки продиктовані не природою, а суспільством, ми вже говорили. Для багатьох сучасних жінок шлюб і народження дитини є безумовною перешкодою для їх кар'єрних планів, тому у всьому світі зростає показник середнього віку материнства. І це та об'єктивна реальність, з якою приходиться рахуватися державам при плануванні своєї демографічної політики. А як вам такі статистичні дані: шлюб додає середньостатистичному європейському чоловікові 1,7 року життя, але забирає 1,4 року життя в середньостатистичній європейській жінці? З них випливає, що шлюб «вигідніший» для чоловіків, аніж для жінок. Так що не все тут просто...

Де ж юрляться вищевведені стереотипи? Не буде перебільшенням сказати: абсолютно скрізь. Ними пронизане все наше життя: в сім'ї та вдома, на вулиці і в публічних місцях, у дитсадочку, школі, університеті... Перелік можна продовжувати. Щедро відтворює і множить гендерні стереотипи комерційна реклама, телевізійні серіали й ток-шоу, комерційний кінематограф та популярна художня література.

Але найбільше полюбляють видавати гендерні стереотипи за реальність видання з популярної психології та відповідні сторінки в дівочих та жіночих журналах. Ось де розгулялися міфи й стереотипи! Найстрашніше в цьому те, що через тотальний вплив масової культури коло замикасте: молода людина сприймає всі ці ісенітніці за чисту правду, починає наслідувати вказаним порадам, виховує у відповідних нормах своїх (і чужих, коли професія те передбачає) дітей, і так далі, і так далі.

І як би ми не обурювалися засиллям гендерних стереотипів, вони майже вічні: на них базується потужна споруда нашої культури, економіки, політики і т.д. Дуже прогресивний Закон України «Про рівні права і можливості жінок та чоловіків» не в силах перевернути стереотипи в людських головах. Єдине, що може їх вразити, — це коли окремі люди почнуть їх бачити і відрізняти від справжнього життя. Зрештою, цей засіб — а його можна назвати індивідуальним критичним мисленням — є універсальним щодо будь-яких різновидів соціальних стереотипів, упереджень чи кліше, не лише гендерних.

Отже, рецепт засобу проти **гендерних стереотипів** в остаточному вигляді такий:

I. Ознайомитись з основами гендерної теорії й спробувати дивитись на світ через «гендерні окуляри».

II. Навчитись відрізняти стереотипні уявлення та кліше від реального життя.

III. Слідкувати повсякчас за собою, щоб не відтворювати стереотипи, а ставитись до людей і світу вдумливо й неупереджено.

IV. Навчити пп.1-3 хоча б кількох інших людей (своїх дітей, друзів, учнів чи студентів).

Може, хтось із наших читачів знає інші рецепти? Поділіться, будь ласка, ми радо опублікуємо ваш досвід на сторінках часопису «Я».

Досвід «лікування» гендерних стереотипів

У КВІТНІ-ТРАВНІ 2007 р. Харківська жіноча організація «КРОНА» та Управління у справах сім'ї та молоді Харківської обласної держадміністрації організували й провели тренінгову програму «Гендерна просвіта студентства Харківщини». Мета програми — підготувати студентів-мультиплікаторів за тренінговою програмою, що включає питання гендерної теорії та практики. Ми оголосили конкурс на участь у тренінгу, внаслідок якого відібрали групу з 24 студентів харківських ВНЗ — юнаків та дівчат. Серед учасників виявились представники таких ВНЗ, як Національний технічний університет «ХПІ», Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна, Харківський національний університет радіоелектроніки, Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського «ХАІ», Харківський державний медичний університет, Харківський гуманітарний педагогічний інститут, Харківський гуманітарний інститут «Народна українська академія» та інших.

Програма включала тренінги за такими темами: «Вступ до гендерної теорії», «Гендерна рівність і розвиток гендерної чутливості», «Основи гендерної експертизи та моніторингу», «Правове забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків», «Ефективна комунікація, робота в команді», «Лідерство та особистісне зростання», «Ефективні тренерські технології», «Толерантність до інаковості та засоби її впровадження». Заняття проходили двічі на тиждень по 3 години протягом квітня — травня 2007 р.

Після закінчення тренінгових занять студенти отримали сертифікат, а також методичний посібник, що включає теоретичні матеріали з усіх тем. Власне, саме посібник має допомогти досягненню довготривалих наслідків цієї програми — створенню студентами-мультиплікаторами власних проектів та ініціатив щодо гендерної проблематики. В наступному числі «Я» ми опублікуємо думки і враження студентів від почутого й побаченого. Також ми маємо надію помножити за рахунок студентів — учасників тренінгу — число авторів часопису «Я». Зустрінемося! «Я»

ОЛЬГА ПЛАХОТНИК

СПІЛЬНИЙ ПРОЕКТ «ІНТЕГРАЦІЯ ГЕНДЕРНИХ ПІДХОДІВ У ПРОЦЕСИ ПРИЙНЯТТЯ ТА ВТІЛЕННЯ РІШЕНЬ»

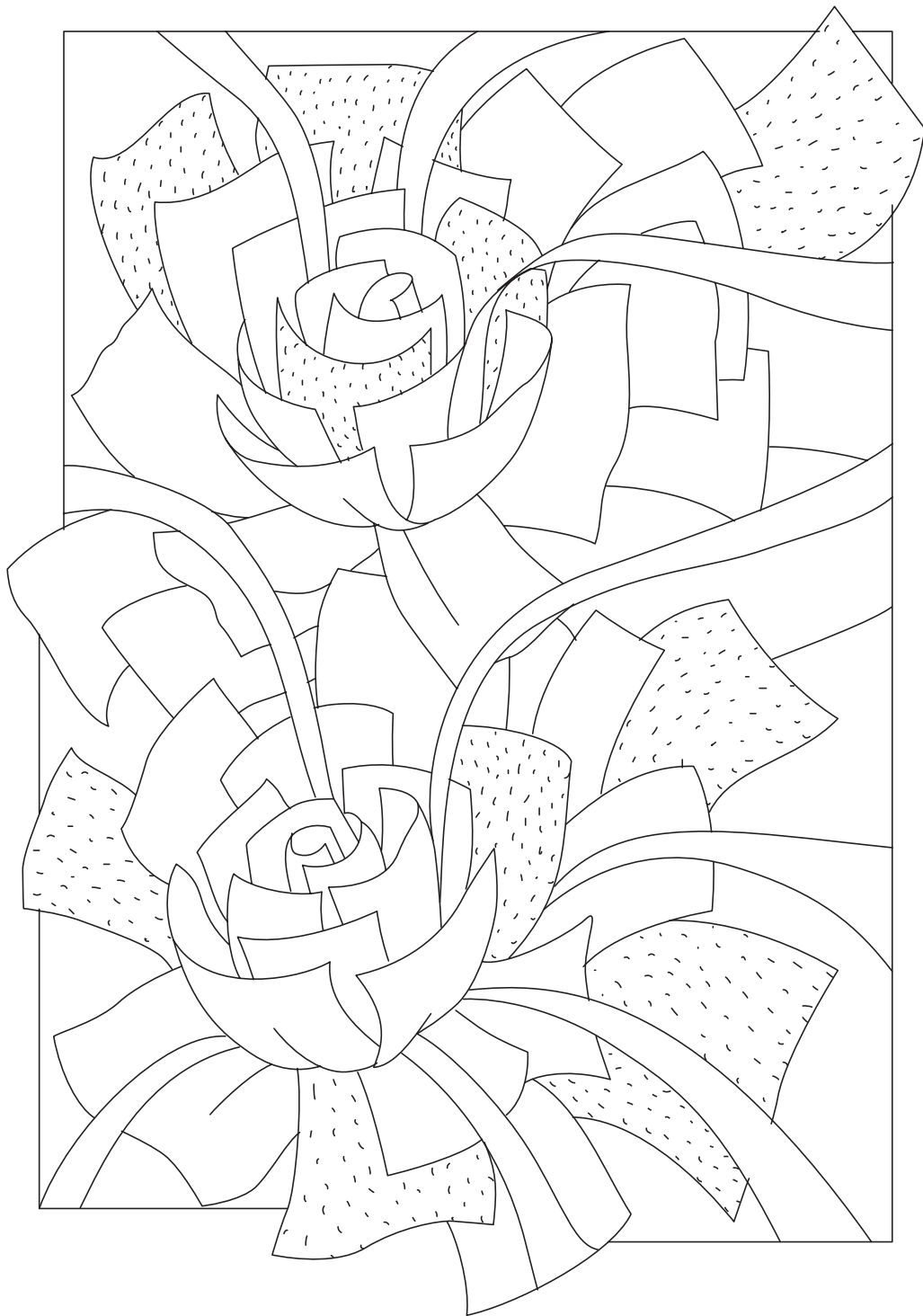
Мета: впровадження гендерного підходу у процеси прийняття та втілення рішень у політичних процесах та державному управлінні на місцевому рівні задля досягнення дійсної рівності між жінками та чоловіками.

ПОЛТАВСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ОСЕРЕДОК ЛІГІ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ УКРАЇНИ

36029, Полтава
вул. Баленка 2, к. 95
тел.: 8(0532) 61-35-22
liga_pl@rambler.ru

ПОЛТАВСЬКА ФІЛІЯ СУСПІЛЬНОЇ СЛУЖБИ УАФІ

36020, м. Полтава
вул. Соборний майдан 15
тел/факс.: 8(0532) 50-06-47
www.tvoprava.org.ua
ssu@poltava.ukrtel.net

Жіночі сторінки історії України

НАМ МАЙЖЕ НЕВІДОМІ «ЖІНОЧІ СТОРІНКИ» ІСТОРІЇ УКРАЇНИ, ЯКА Й СЬОГОДНІ ЗАЛИШАЄТЬСЯ ІСТОРІЄЮ ЧОЛОВІКІВ. Кожного дня ми знов і знов стикаємося з тим, що жінки — яскраві, неповторні особистості згадуються лише як їхні мами, доньки, дружини, сподвижниці.

Коли ми сьогодні говоримо про гендерну рівність, про закони та програми, що прийняті в Україні, ми не згадуємо тих, хто присвятив свою діяльність, творчість, а іноді і віддавав своє життя справі просвітництва українського жіноцтва, боротьбі за незалежність України, боротьбі за жіночі права та гендерну рівність.

Отже, згадаймо забуті імена українських жінок, які всім серцем вболівали за свою країну, хотіли кращої долі для своїх нащадків, не дбали про свої амбіції та особистісні інтереси і не думали про те, щоб потрапити в історію...

Ці та інші забуті історією жінки мають стати взірцем для сучасних дівчат.

Нам всім треба усвідомити, що в сучасному світі жінка може бути не тільки «берегинею домашнього вогнища», мамою, дружиною і доброю господинею, не тільки прикрасою чиягось життя і кар'єри. Вона може і має стати керівницею, бізнес-леді, науковою, державною і політичною діячкою, яка впливає на прийняття рішень державного рівня.

Її успіхи залежать як від неї, від її спрямувань, енергії, ентузіазму, віри у власні сили, наполегливості, так і від кожного з нас, від нашої готовності підтримати її й сприйняти її нові ролі. «Я»

У 2007 р. виповнюється:

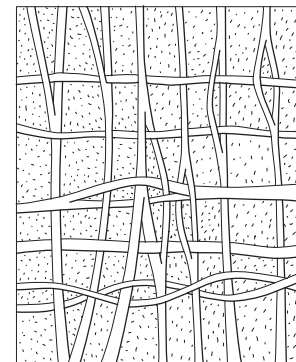
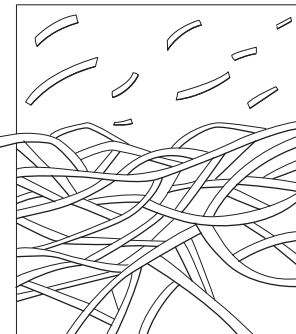
115 років від дня народження РУДИЦЬКОЇ МІЛЕНИ (1892—1976) — педагога, журналістки, відомої західноукраїнської суспільно-політичної діячки, ідеолога та провідниці українського жіночого руху.

140 років від дня народження ГРИГОРЕНКА ГРИЦЬКА (Олександри Судовщикув-Косач) (1867—1924) — письменниці, громадської діячки, яка в своїх творах створювала образи українських жінок-селянок в їх боротьбі за власне життя і життя своїх дітей.

135 років від дня народження МАЛИЦЬКОЇ КАТЕРИНИ (1872 — 1947) — видатної громадської, просвітньої діячки, педагога, письменниці, народної учительки в Галичині; провідниці жіночої громади в Чернівцях, Львові; ініціаторки жіночої служби України; авторки брошури «Про жіночий рух».

115 років від дня народження СТЕПАНІВ-ДАШКЕВИЧ ОЛЕНИ (1892-1963) — науковця, української військової і громадської діячки, доктора філософії, педагога, співзасновниці товариства «Січові стрільці — 11», яка керувала жіночою чотою.

145 років від дня народження ШУХЕВИЧ ГЕРМІНИ (1852 — 1939) — української громадської діячки, однієї з організаторок українського жіночого руху та жіночої освіти у Галичині; засновниці у Львові «Клуба русинок»; співзасновниці Інституту Святої Ольги.

В Іспанії на державному рівні прийнято рішення про вшанування пам'яті видатних жінок

Парламент Іспанії обговорює проєкт о чеканке монет з зображенням видаючихся женщин-испанок.

Ету инициативу поддержали все парламентские фракции. До сих пор ни на старой испанской песете, ни на новых евро никогда не было изображений женщин, внесших выдающийся вклад в историю страны. Теперь эта несправедливость будет исправлена. Первой испанкой, чей профиль появится на монетах, станет Клара Кампоамор, которая в 1930-е годы боролась за женское равноправие в Испании. Кроме того, испанские парламентарии намерены призвать своих европейских коллег, чтобы они также приняли решение о чеканке монет с изображением женщин, сообщает РИА «Новости». <http://www.travel.ru/news/2007/06/15/110762.html>

Світла пам'ять твоєї дочці, Україно!

Пам'яті Людмили Олексіївни Смоляр

В 2008 р. Людмилі Смоляр виповнилося 6 50 років...

ЛЮДМИЛА ЛОБАНОВА

кандидат економічних наук, старший науковий співробітник Центру досліджень науково-технічного потенціалу та історії науки НАН України, Голова ВГО «Всеукраїнський жіночий центр інформації та соціально-економічної адаптації»

ЛЮДСТВО НІКОЛИ НЕ ІСНУВАЛО В СВПТ, який був би індивідуальний до статі, а боротьба за соціальну рівність полягала поряд з усім іншим у тому, щоб можливість людини якнайменше визначалася статтю. Був період, коли здавалося, що цього можна досягнути, законодавчо закріпивши за жінками і чоловіками рівні права. Але коли в середині ХХ ст. цей егалітарний шаблон був досягнутий, виявилось, що він залишає місце для фактичної нерівності та різних можливостей чоловіків і жінок у всіх сферах життя. До принципу рівних прав та рівних можливостей чоловіків та жінок у суспільстві міжнародне товариство звернулося тільки у післявоєнні роки. Сучасне суспільство послідовно і досить продуктивно почало розробляти поняття «гендер» як одне з найважливіших для аналізу основ соціальності та її форм. Починаючи з 70-х рр. ХХ ст. гендерна рівність та гендерні відносини стали однією з головних проблемних парадигм сучасного етапу розвитку суспільства та бурхливого розвитку гендерних знань. На початку 90-х рр. минулого сторіччя на розвиток гендерних досліджень в Україні значний вплив мала творчість відомої української дослідниці, кандидата історичних наук, доцента кафедри історії України Одеської державної академії харчових технологій, Людмили Смоляр.

Людмила Олексіївна Смоляр народилася 15 січня 1958 р. в місті Львові. В 1980 р. закінчила Львівський державний університет, історичний факультет. В 1981 р. після одруження з Смоляр Миколою Миколайовичем, випускником машинобудівного факультету Одеського політехнічного університету, переїхала до Одеси, де згодом вступила до аспірантури Одеського державного університету. Після закінчення аспірантури захистила кандидатську дисертацію. В січні 1990 р. їй було присуджено вчену ступінь кандидата історичних наук. Починаючи з січня 1990 р. до останніх днів життя працювала доцентом кафедри історії України Одеської державної академії харчових технологій. В 1996 р. навчалася в Школі гендерних студій Центрального Європейського Університету (Будапешт, Угорщина). Все своє творче життя Людмила Олексіївна Смоляр присвятила дослідженню жіночого руху в Україні, ролі жінок в історії України, гендерним проблемам розвитку українського суспільства, а саме проблемам «гендер та державна політика». Вона блискуче виконала індивідуальні дослідницькі програми: «Історичний генезис жіночого руху та його сучасні проблеми» (грант Фонду Макарути, США, 1995–1997); «Жіночий рух України як фактор формування громадянського суспільства, 1861–1917» (грант Prague RSCS, Чеська республіка, 1998–2000 рр.), «Жіноче питання та жіночі історія в періодичній пресі України в другій половині ХІХ — на початку ХХ ст.» (грант Центру Петра Яцика Університету штату Альберта, Канада, 2000–2001 рр.). Її перу належать відомі в нашій країні та за її межами наукові монографії: «Минуле заради майбутнього. Жіночий рух Наддніпрянської України другої половини ХІХ-початку ХХ ст. Сторінки історії» (Одеса, АстроПринт, 1998 р.), «Жіночі студії в Україні. Жінка в історії та сьогодні» (Одеса, АстроПринт, 1999 р.), «Гендерна демократія — стратегія ХХІ ст.» (Одеса, 2000 р.) та багато публікацій в наукових історичних журналах нашої країни та зарубіжжя.

Л. О. Смоляр відома не тільки як видатна дослідниця історії жіночого руху в Україні та гендерного розвитку українського суспільства, але і як видатна громадська діячка. Вона була одною з організаторок та учасницею перших в Україні міжнародних конференцій, а саме: «Жіночий рух в Україні: історія та сучасність» (Одеса, 1994 р.), «Жінки України: сучасний статус і перспективи» (Одеса, 1995 р.), «Жіночих наукових читань» (Одеса, 1997–2000 рр.), Першого Всеукраїнського конкурсу студентських робіт з жіночих та гендерних досліджень (2002 р.) та ін.

В 1994 р. Л. О. Смоляр заснувала та була до останніх днів життя керівницею громадської організації «Одеський науковий центр жіночих досліджень», у 1995 р. була членом експертної групи Перших Парламентських слухань зі становища жінок в Україні, членом Гендерної Ради при Міністерстві у справах сім'ї та молоді України, експертом ПРООН, в 2002 р. нагороджена вищою державною нагородою України — «Орденем княгині Ольги» за досягнення в галузі гендерних досліджень та розвитку жіночого руху.

Але сталося так, що після тяжкої хвороби 13 лютого 2004 р. передчасно пішла від нас чарівна жінка, видатна дослідниця жіночої історії України та громадська діячка, чудова дружина та матір, наша вірна подруга, колега та соратниця Людмила Олексіївна Смоляр.

Її творчий період життя співпав з великим піднесенням у розвитку гендерних знань в світі та в нашій країні. І якщо ми бажали, щоб наше життя завтра було краще, ніж сьогодні, якщо ми бажали підняти добробут кожної української родини, зберегти здоров'я, дати нашим дітям і онукам можливість отримати якісну освіту, зберегти довкілля, наша задача — подолати справу Людмили Олексіївни Смоляр, активно розвивати гендерні дослідження, нести гендерні знання в суспільство, не зважаючи на існуючі перешкоди і неувагу до них в державі. «Я»

ЛЮДМИЛА ЛОБАНОВА

Проблеми жіночого руху України

глава з дослідження Людмили Смоляр

«Жіночий рух України як чинник гендерної рівноваги та гендерної демократії в українському соціумі»

КОНСТАТУЮЧИ ФАКТ РЕАЛЬНОГО ВПЛИВУ жіночого руху як громадсько-політичної сили на суспільні процеси, слід визнати, що це ще сила молода, яка розвивається переважно шляхом «спроб та помилок». У таких умовах важливим є самоосмислення жіночими організаціями свого місця в українському соціумі та об'єктивної оцінки тих проблем, які стають на заваді цьому рухові.

Однією з найсерйозніших проблем жіночого руху взагалі є подолання заангажованості українського суспільства на звичні стереотипи, традиційні забобони, за якими ігнорується особистісне життя жінки-людини, а соціальна роль її зводиться тільки до обслуговування чоловічої частини населення та родини. Декретами, постановами їх не ліквідувати. Вони змінюються практикою соціального життя, включаючи практику жіночого руху. Другою стороною цієї ж проблеми є низька самооцінка жінок з елементами низької поваги до жіночої особистості. Більшість жінок не здатні ще фіксувати проблему нерівності до ознакової статі та патріархатної домінації, а тому не здійснюють спроби її протистояти.

Другою проблемою жіночого руху є недостатність ресурсів. Реальне складне соціально-економічне становище, в якому перебуває українська жінка, позбавляє багатьох жінок можливості та бажання займатися громадською діяльністю. Жінка фактично працює у дві зміни — безпосередньо на службі чи виробництві і вдома. Причому «друга зміна», тобто домашня робота, набагато тяжча і потребує більше часу, здоров'я і терпіння.

Третьою важливою проблемою жіночого руху є також небажання в суспільстві сприйняти жіночий рух як важливий і вагомий чинник розвитку суспільства.

Четверта проблема — це недостатня поінформованість суспільства про жіночий рух в Україні. Діяльність жіночих організацій, врешті, як і багатьох інших об'єднань «третього сектору», знаходиться поза зоною інтересу і уваги засобів масової інформації. ЗМІ не пропагують ні цілей, ні досягнень жіночих неурядових організацій, що зменшує їх шанси отримати схвалення з боку громадськості, яке саме по собі є позитивною цінністю. Може тому жіночі організації прагнуть створити власний інформаційний простір. Але для підключення до комп'ютерних мереж у багатьох, особливо молодих, об'єднань поки що немає фінансових ресурсів. Крім суто жіночих традиційних видань, усі інші друковані засоби масової інформації практично не висвітлюють питань, пов'язаних із жіночим рухом. Низький рівень інформованості населення про діяльність жіночих організацій засвідчують і соціологічні дослідження. Так, за даними моніторингу громадської думки населення України, проведеного у вересні 1997 р. Українським інститутом соціальних досліджень при безпосередній підтримці програми «Гендер у розвитку», на запитання «Чи знаєте Ви про існування яких-небудь жіночих організацій та про їх діяльність?» позитивну відповідь дали 46 відсотків опитаних чоловіків та 50 відсотків жінок. Слід зазначити, що майже половина респондентів узагалі нічого не знають про існування жіночих організацій в Україні. Зовсім незнайомим є відсоток респондентів (як жінок, так і чоловіків), які стверджують, що «беруть участь» або «іноді відвідують» заходи, які проводять жіночі організації. Лише кілька опитаних спромоглися назвати конкретні жіночі організації, які діють в Україні, — Союз Українок, Жінки України та Жіноча громада.

Аналіз результатів соціологічних досліджень свідчить, що жіночі організації в Україні не користуються великою попу-

лярністю у населення, а їх потенційні можливості у розв'язанні жіночих проблем залишаються задіяними не повною мірою. Цьому перешкоджає і обмежений доступ жінок в урядові та управлінські структури, низький рівень поширення феміністичних цінностей. У жіночих організаціях домінує традиційний погляд на жінку.

П'ятою проблемою у розвитку жіночого руху є наповнення його гендерним змістом, формування у населення гендерної культури взаємовідносин, визнання гендерних досліджень як галузі наукових досліджень, розроблення фундаментальних наукових праць, утвердження гендерних навчальних курсів в школах і вищих навчальних закладах, що забезпечувало б наукове підґрунтя жіночого руху як суспільного явища, спрямованого на творення нової культури, на розвиток гендерної демократії.

Шостою проблемою, що гальмує консолідацію зусиль жіночих організацій, — є повоювання кожної з них втратити свою автономію, з одного боку, а з другого — брак активності щодо консолідації рядових учасниць руху.

Серед інших причин — брак організаційного досвіду роботи, відсутність необхідних управлінських навичок і етичних проблеми. Культура взаємовідносин, потреба поступатися амбітними інтересами, особиста відповідальність за стан у жіночому русі досить часто піднімається при контактних зустрічах.

Осміслення реального стану справ у жіночому русі та бажання утвердження нового змісту соціальної ролі жінки і чоловіка створюють ґрунт, на якому утвердиться жіночий рух України як важливий чинник гендерної демократії в українському громадянському суспільстві, в європейському та світовому співтоваристві. Цьому сприятимуть також вдосконалення політичних, правових і державних механізмів сприяння та утвердження гендерної демократії в країні.

Що відбувається в українській освіті?

ОЛЕНА СУСЛОВА

координатор з гендерних питань Програми сприяння Парламенту, національний експерт з питань соціальної справедливості та рівних можливостей проекту «Громадянська освіта — Україна»

НАПИСАТИ ЦЮ СТАТТЮ мене покликало ось таке «звернення небайдужої».

«Я маю можливість брати участь в різних гендерних освітніх програмах, семінарах, круглих столах тощо; отримую з «перших рук» інформацію про гендерні перетворення, які відбуваються в світі і бачу, що українська школа і вчительство, на жаль, в більшості своїй, продовжують репродукувати так звані «гендерні стереотипи». Виховуючи дітей («хлопчики пропускають дівчаток вперед і поступаються їм місцем»), педагоги, самі того не віддаючи, продовжують сприяти вкоріненню традицій відносно соціальних ролей жінок і чоловіків».

Що ж насправді відбувається (і чи

тинних уявлень про роль жінки і чоловіка;

■ виховання культури гендерної рівності, рівного розподілу професійних і сімейних обов'язків.

Центральний орган виконавчої влади з питань освіти і науки забезпечує проведення експертизи навчальних програм, підручників та навчальних посібників для навчальних закладів щодо відповідності принципу забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків.

До навчальних програм вищих навчальних закладів, курсів перепідготовки кадрів включаються дисципліни, які вивчають питання забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків, та факультативне вивчення правових засад гендерної рівності на основі гармонізації національного і міжнародного законодавства».

Слідуючи лише вказаній статті, можна кардинально змінити ситуацію, проте цього чомусь не відбувається. На мій погляд, цьому є кілька причин. Але першою і найвагомішою можна назвати відсутність політичної волі керівництва Міністерства освіти і науки щодо інституційних змін в царині гендерної політики. Для того, щоби повною мірою реалізувати положення Закону відносно освіти, слід провести велику роботу з гендерної експертизи всіх нормативно-правових актів, які регламентують освітній процес в Україні, розробити і затвердити нові стандарти, позбавлені гендерної розбалансованості, здійснити гендерну експертизу нових підручників, посібників та інших видів дидактичних матеріалів, організувати процес підготовки і перепідготовки фахівців, які б могли коректно, доступно, адекватно, а тому й ефективно реалізовувати ідеї рівних прав і можливостей для жінок і чоловіків на практиці.

Є проблеми і методологічного характеру, що призводить до трансляції хибних підходів.

Так, у текстах окремих програм не розрізняються, даються як синоніми

терміни **статеворольове виховання, статеве виховання і гендерне виховання**. Під час вивчення теми «Сучасні технології включення гендерного підходу в педагогічний процес дитячого дошкільного закладу» читаємо: «Планування роботи із статеворольового виховання», «Вплив етнокультурних традицій на становлення статевої психології особистості», «Гендерний підхід у вивченні доробків дитячої художньої літератури».

Завдання, що пропонуються, відтворюють патріархатні стереотипи. Наприклад: ■ З метою розширення уявлень дітей про еталони мужності та жіночості можна провести заняття зі складання історій на тему «Країна Мужності», «Країна Жіночості».

■ Проведення бесід окремо з хлопчиками та дівчатками «Наші жіночі секрети», «Наші чоловічі секрети», а також вирішення проблемних ситуацій у формі гри («Як би ти себе повів?», «Що треба тут робити?» та ін.) навчають дитину знаходити той варіант поведінки, який відповідає вимогам суспільства від представника певної статі.

■ Корисно проводити фізкультурні свята, де хлопчики демонструють свою майстерність у силі, швидкості, швидкості, а дівчата змагаються у гнучкості, грації, м'язовості.

■ Окрім спільних ігор та іграшок, необхідно продумати обладнання для ігор з урахуванням статі дитини.

■ Підберіть диференційовані завдання з математики для хлопчиків і дівчаток. У роботі по формуванню у дітей елементарних математичних уявлень бажано диференціювати завдання для хлопчиків і дівчат. Наприклад «Виклади стільки кубиків, скільки ляльок» (дівчатам), «Виклади стільки кубиків, скільки машин» (хлопчикам), «Чи вистачить ваз та квітів, щоб зробити повні колекції» (дівчатам), «Чи вистачить коліс і корпусів для збирання машини» (хлопчикам).

Такі рекомендації щодо виховання дівчат і хлопчиків сприяють створенню, закріпленню та відтворенню патріархатних стереотипів, що приводить до посилення «гендерної асиметрії й ієрархії».

Водночас важливо відзначити, що в Україні є різні приклади успішного досвіду гендерного інтегрування в освіті. Звернуся до тих, до яких маю безпосереднє відношення.

Програма під назвою «Уновноважувальна освіта» <http://empedu.civicua.org>, яка народилася в Україні 1996 року, а зго-

дом змогла зацікавити освітян і освітянок різноманітних країн світу (Азербайджан, Афганістан, Грузія, Індонезія, Казахстан, Киргизстан, Литва, Молдова, Таджикистан, Узбекистан), є одним з таких прикладів. Послідовність викладання, технологічність процесу, «розгортання» теми від простого до складного, від конкретно до абстрактного, базування роботи на досвіді учасників і учасниць (якими би маленькими вони не були) — ось неповний перелік складових, які забезпечують успіш уновноважувальної освіти. В Україні цей досвід сьогодні найефективніше інституціалізований в Криму, де минулого року ця програма під назвою «Основи діалогу» була включена в державну програму гендерних перетворень, а з вересня цього року планується включити її як програму за вибором для шкіл півострову.

Іншим прикладом може бути реалізація проекту «Громадянська освіта — Україна», який здійснюється за підтримки Європейської Комісії. Проект спрямований на розвиток предмету, а також компетентів громадянської освіти в Україні. Він реалізується в чотирьох пілотних областях — Вінницькій, Волинській, Київській і Херсонській, а за його результатами планується видати програми і посібники, рекомендовані Міністерством освіти і науки. Складовою проекту є ком-

Спільні зусилля гендерних теоретиків і практиків можуть стати важливою запорукою успіху в сфері освіти

пONENT під назвою «соціальна справедливість і рівні можливості», метою якого є посилення аспектів, які стосуються гендерної і соціальної справедливості в громадянській освіті в Україні. Планується, що всі заходи і матеріали просуватимуть наступні цінності і принципи:

■ толерантність і повагу до різних ідентичностей включно з гендерними; ■ базове розуміння прав людини, включно з жіночими людськими правами і правами осіб, які належать до етнічних меншин; ■ недискримінація на засадах гендера, раси і етнічності.

Цікавим прикладом є ідеї «гендерного куточка» в школі, запропоновані під час одного з тренінгів. Враховуючи належність присутніх до втілення проекту «Громадянська освіта — Україна», вирішено було систематизувати ідеї для старших класів, тобто для тих, на кого цей проект безпосередньо розповсюджується.

Ось що було запропоновано учасницями і учасниками:

■ розмістити визначення гендера — простою мовою, коректне (відповідне) за змістом, зрозуміле і таке, що зацікавлює;

■ розмістити закони, зокрема ст.24 Конституції України, а також повідомлення, уривки чи повний текст (залежно від формату куточка) законів «Про попередження домашнього насильства» та «Про забезпечення рівних прав і можливостей жінок та чоловіків»;

■ розмістити статистику, звертаючись до актуальних проблем як жінок, так і чоловіків;

■ мати інтерактивні рубрики, в яких можна розглядати поточні цікаві проблеми, обговорювати їх, давати свою оцінку;

■ розмістити інтерактивну рубрику, яка би розглядала законопроекти з гендерними компонентами, приймала пропозиції з поправками, які би озвучувалися в подальших дебатах та приймалися шляхом голосування;

■ розглядати ризики від різних аспектів гендерного дисбалансу, зокрема, такі, які мають тенденцію часто зустрічатися в підлітковому житті;

■ заснувати розділ пам'ятних дат, звертаючись як до визначних чоловіків, так і до жінок, а також до подій, які можуть бути цікавими в плані реалізації рівних прав і можливостей для жінок і чоловіків; ■ пропонувати список літератури, який може бути цікавий тим, хто хотів би знати більше.

Окрім того, виникли ідеї щодо створення в школі комітету рівних прав і можливостей, проведення семінарів з гендерної тематики, а також включення різних компонентів з цього напрямку в уроки.

І нарешті, спільні зусилля всіх теоретиків і практиків, які тривалий період працюють в цьому напрямку в Україні, без деструктивної змальованості та «взаємо-зверхності» можуть стати важливою запорукою успіху в непростій сфері освіти в цілому і гендерного підходу до цієї сфери зокрема. **«Я»**

ОЛЕНА СУСЛОВА

ПРОЕКТ «РІВНІСТЬ ЖІНОК І ЧОЛОВІКІВ У ПРИЙНЯТТІ РІШЕНЬ»

Мета:

формування та забезпечення умов реалізації гендерних підходів в системі державного управління та органів місцевого самоврядування, розвитку середовища, у якому жінки мають рівні права та можливості щодо участі в процесах прийняття рішень через впровадження стратегії позитивних дій.

ЧЕРНІГІВСЬКА ОБЛАСНА ОРГАНІЗАЦІЯ СПІЛКИ ЖІНОК УКРАЇНИ

14027, м. Чернігів
вул. Шевченка, 105а
тел./факс: 8 (04622) 3-34-52,
www.ligawoman.gls.net.ua
arina_21@rambler.ru

Гуманітарна освіта: погляд на сучасні стереотипи

СВІТЛАНА БЕРЕЖНА
ВАЛЕНТИНА ЛАПЧЕНКО
ВАЛЕНТИНА ТИМОШЕНКО
вчительки Ліцею №1 м. Змієва Харківської
області

ВСІ УЧНІ (ДІВЧАТА ТА ХЛОПЦІ) мають рівні можливості і права на здобуття освіти.

У сучасному світі важливо, щоб освіта давала людині нові життєві стратегії, життєву компетентність, сприяла мобільності її соціальної поведінки, тому що саме це дозволяє особистості подолати кризові настрої, обрати свій шлях у професійному зростанні. Тому загальна середня освіта спрямована на реалізацію основного завдання — підготовку дітей до подальшого навчання у вищих навчальних закладах за різними спеціальностями, які потребують глибоких ґрунтовних знань з відповідних навчальних дисциплін.

Хотілося б викласти своє бачення щодо вибору учнями гуманітарних спеціальностей, їхнього інтересу до вивчення гуманітарних предметів, які у подальшому пов'язують із професіями, що стосуються створення нематеріальних цінностей і належать до наукоємних галузей практики та знань (філології, мистецтвознавства, лінгвістики, історії тощо). Щодо здобуття гуманітарної освіти (особливо філологічної) існують традиційні гендерні стереотипи масової свідомості, що суттєво обмежують кількість чоловіків, які здобувають «жіночу» професію на філологічних факультетах вузів. І чим раніше їх змінити, тим більш вірогідніші зміни у розвитку гуманітарних наук. Робити ж це можна через систему навчання і виховання дівчат і хлопців мовознавчим дисциплінам.

Гендерну культуру, позитивне ставлення до філологічних наук потрібно формувати саме у шкільному віці через продуману організацію уроку.

Перед учителем-філологом постає не легке запитання: як зробити, щоб урок був радісним і цікавим для всіх учнів, щоб розкрити творчий потенціал особис-

тості, щоб окреслив для учня перспективи розвитку мовознавчої науки. Цього можна досягти лише за умови, коли учитель-словесник знайде шляхи найефективнішого досягнення мети навчання та прийомів оптимізації навчального процесу, змінивши сам підхід до здобуття знань з мови, літератури.

Імовірно, що саме інтерактивні технології навчання є нині найефективнішими. Інноваційний підхід забезпечує пози-

Всі учні (дівчата та хлопці) мають рівні можливості і права на здобуття освіти

тивну мотивацію здобуття мовних знань як дівчатами, так і хлопцями, активне функціонування їхніх інтелектуальних та вольових сфер, дає кожному відчуття потреби у вивченні предмета, формує стійкий інтерес до філології. Вчитель має перейматися ефективністю власної та учнівської співпраці й шукати складові успішної та результативної взаємодії. Проектуючи урок, включаючи в його структуру той чи інший елемент, учитель повинен прагнути уникнення однотипності уроків, які знижують учнівську активність, притупляють увагу. Тому вибір тієї чи іншої структури уроку є органічним стилем навчання і виховання учнів. Вимогою сучасного уроку є і залучення до активної співпраці всіх учнів, створення атмосфери довіри, природності, невимуженості, приємної бесіди. Ефективною є й інтеграція знань з різних предметів. Обов'язковим для уроку мови, літератури є словесне озвучування учня-

ми своїх думок. На перший план проступають потреби дитини у пізнанні, самоствердженні, творчості, емоційній насолоді, спілкуванні, праці, самостійності, теоретичній і практичній озброєності, грі, тобто — самореалізації. Вчителю важливо забезпечити розвиток комунікативних умінь і навичок, показати актуальність, спільну значимість мовознавчих наук.

Розвиток мобільності суспільства, еволюція зайнятості — це достатні чинники, щоб довести різний за статтю учнівській аудиторії зміну стереотипів навчання, перспективність професій філологічного спрямування.

Важливою є і аргументація прикладами: з року в рік все більше випускників (і дівчат, і хлопців) вступають на філологічні факультети, обирають мовознавчу сферу подальшої своєї діяльності. Суттєвим аргументом у виборі цього напрямку майбутньої професійної діяльності сьогодні — учня, а завтра — студента вузу є можливість опанування кількох мов, що стане у подальшому підґрунтям життєвого самовизначення. Тому для сучасної школи важливим є створення комплексу гуманітарних дисциплін, що сприятиме виявленню індивідуальностей, формуванню навичок міжкультурної комунікації.

Сучасний учень чітко розуміє, що ми живемо у XXI столітті. Це століття — інформаційне, в основному гуманітарне, і всі розуміють, що суспільство гармонійно розвиватиметься, якщо інтелектуальний потенціал буде реалізовуватися знову.

Коротко підсумовуючи, зауважимо, що сучасні діти (і дівчата, і хлопці) бачать реалізацію свого потенціалу у однакових сферах життєдіяльності. Зміни гендерних стереотипів очевидні для сучасного українця, адже українське суспільство законодавчо забезпечує рівні права і рівні можливості в освіті для обох статей. **«Я»**

Гость «Я» – Стефани Бабст

Стефани Бабст, женщина, которая выбрала для себя сферу деятельности, традиционно воспринимающуюся обществом как «мужская».

Как называется Ваша должность?

Я работаю заместителем помощника Генерального секретаря НАТО по вопросам общественной дипломатии. А именно — я отвечаю за коммуникативную политику НАТО и соответствующие программы. В Штаб-квартире НАТО в Брюсселе существует специальный отдел, называемый Управлением общественной дипломатии, отвечающий за коммуникационные программы в странах-членах НАТО, в странах-партнерах, а также в регионах, где НАТО ведет активную деятельность, в частности, на Ближнем Востоке. Наша основная задача — создавать и внедрять различные стратегии, программы и проекты для информирования о деятельности НАТО, причем делать это наиболее подходящим для каждой конкретной аудитории способом.

Что такое «общественная дипломатия»?

Концепция общественной дипломатии предполагает три основных момента: информирование, обсуждение и организация системы поддержки.

Первый момент — это информирование о деятельности НАТО, о политике этой организации, о том, как она работает. Для того, чтобы вести конструктивную дискуссию о НАТО и о вопросах евроатлантической интеграции, нужно владеть фактами и цифрами. Пока что в ходу много фальшивой, ложной информации о Североатлантическом альянсе, много стереотипов. Трудно формировать собственное мнение, если не владеешь точными и правдивыми сведениями. Поэтому мы предлагаем фактическую информацию посредством публикации в СМИ, на сайте НАТО и через пресс-релизы.

Второй момент — обсуждение. Мой отдел регулярно проводит широкий спектр публичных мероприятий, формат которых удобен для обсуждений, как в странах-членах НАТО, так и в странах-партнерах. Это семинары, конференции, рабочие встречи, публичные выступления официальных представителей НАТО... Цель этой деятельности — привлечь к обсуждению вопросов безопасности и

обороны широких кругов общественности.

Третий момент — организация системы поддержки. Общественная дипломатия опирается на круг людей, интересующихся проблемами обороны и безопасности. Нашими многолетними усилиями было организовано сообщество, состоящее из студентов, ученых, журналистов, представителей общественных организаций и многих других неравнодушных людей. Мы помогаем объединить их усилия.

Разработаны ли стратегии по отношению к странам-членам НАТО?
Да. Предполагается, что мы дополняем национальные усилия. Другими словами, мы помогаем правительствам информировать граждан по вопросам безопаснос-

Чтобы вести конструктивную дискуссию о НАТО, нужно владеть фактами и цифрами

ти и, шире, по целому спектру трансатлантических проблем. В реальности эта модель не всегда работает. Есть страны, прилагающие серьезные усилия для просвещения и информирования граждан, ведущие активную работу по подготовке почвы для публичных политических дебатов и проведению парламентских решений, касающихся безопасности и связанных с ней проблем. Другие страны, однако, не столь активны на коммуникативном фронте.

Задачи, стоящие перед НАТО, и операции, проводимые НАТО, — это наиболее важные темы, актуальные во всех странах, объединенных в Североатлантический альянс. Мы много работаем, чтобы заручиться общественной поддержкой операций НАТО в Афганистане. Резуль-

таты этих усилий, конечно же, отличаются от страны к стране. В одних странах операции НАТО в Афганистане относятся к весьма спорным вопросам, в других эта тема звучит спокойней.

С 12 по 14 марта Вы были в Украине.

Какова была программа Вашего визита?

Моя программа в Украине была вполне типичной. Во-первых, я встретилась с дипломатами, министрами, а также представителями различных государственных и общественных организаций Украины, вовлеченных в вопросы евроатлантической интеграции. В основном мы обсуждали партнерство НАТО-Украина и наши информационные усилия в этом направлении. Во-вторых, я выступила в одном из университетов. И, наконец, я встретилась с коллегами из Центра по информации и документации НАТО, и мы обсудили запланированные ими информационные мероприятия в Киеве и других регионах Украины. Мои коллеги здесь хорошо справляются со своей работой, и я рада, что благодаря им у нас широкая сеть контактов со многими украинскими НГО.

Бывали ли Вы когда-либо ранее в Украине?

Да, но в другом качестве.

Когда Вы впервые попали в Украину?

Впервые я побывала в Украине более 8 лет назад. Я посетила Киев в составе официальной делегации Министерства обороны Германии и выступила с докладом в Военной академии Украины.

Почему Вы решили заняться вопросами безопасности?

Меня всегда интересовала международная безопасность и политика и привлекали вопросы, связанные с международными отношениями, в частности, с разрешением конфликтов. Поэтому я решила изучить международные отношения, международное право и русский язык, что и осуществила в различных университетах Германии и Соединенных Штатов. В итоге я защитила диссертацию и в течение нескольких лет занималась обыч-

ной научной карьерой. Затем резко сменила род деятельности и проработала пять с половиной лет в вооруженных силах Германии, что было весьма поучительным опытом. Впрочем, и там я оставалась более или менее в сфере безопасности. С 1999 г. я работаю в НАТО. Работа в военных организациях, принимающих решения по вопросам безопасности, несомненно, является прекрасным дополнением ко взгляду на проблемы безопасности с чисто теоретической и интеллектуальной точки зрения.

Вы являетесь членом организации

«Женщины в международной безопасности» (ЖВМБ). Что это за организация и чем она занимается?

Я могу только поощрить интерес украинских женщин к деятельности этой важной организации. ЖВМБ — это сообщество женщин из разных стран мира, профессионально занимающихся изучением проблем международной безопасности. Оно объединяет журналисток, ученых, представительниц НГО и частного сектора. Деятельность каждой из нас в той или степени связана с вопросами безопасности. ЖВМБ помогает нам выражать наше видение и понимание в более систематизированной форме.

Не секрет, что сфера обороны и безопасности пока что воспринимается как мир, в котором доминируют мужчины, причем так считают даже те женщины, которые сами профессионально заняты в этой сфере. Я не стану утверждать, что это исключительно мужской клуб, но все-таки пока еще нечто в этом роде. Достаточно взглянуть на состав участников международных организаций или конференций, чтобы убедиться: доля мужчин составляет примерно 80%, и только 20% — женщины. Подобный дисбаланс наблюдается и в соответствующих областях науки. Я не хочу сказать, что такое положение дел везде, но именно в этой сфере женщинам бывает трудно озвучивать свои идеи и свою точку зрения.

Через структуры ЖВМБ женщины обмениваются информацией о рабочих вакансиях, организуют тренинги по публичным выступлениям и по навыкам успешного устройства на работу — в общем, по целому ряду практических вопросов. ЖВМБ изначально была создана в США. Сейчас у нее есть отделения во многих странах, и я состою в немецком. Возможно, что украинкам тоже имеет смысл создать свое собственное национальное отделение этой организации.

Много ли Вы путешествуете?

Да, я много езжу. Во-первых, этого требует моя работа. Поскольку я являюсь одним из главных коммуникаторов НАТО, мне необходимо присутствовать там, где идут дискуссии. Кроме того, я еще много езжу по личным причинам, потому что мой муж — высокопоставленный офицер германской армии, а место его службы расположено во Франции. Так что на выходные либо я еду к нему во Францию, либо он приезжает ко мне в Брюссель. У нас еще есть общий дом в Киле (Германия), куда мы тоже регулярно ездим на летний отпуск.

Какова роль женщин в деятельности НАТО?

Один из главных вопросов, стоящих на повестке дня НАТО, — это наши операции и миссии, прежде всего в Афганистане, а также в Косово. Когда я бываю в этих странах, для меня очевидно, что нам нужно привлекать женщин. К примеру, в Афганистане более 50% населения составля-

Сфера обороны и безопасности пока что воспринимается как мир, в котором доминируют мужчины

ют женщины. Женщины и девочки подвергались особенным притеснениям во время господства Талибана. И сейчас женщинам трудно найти другое место в обществе, помимо традиционного — внутри семьи.

Женщины составляют часть общества, которая особенно нуждается в том, к чему международное сообщество побуждает Афганистан, а именно в экономических реформах, социальных переменах и демократических преобразованиях. А раз так, то обращение непосредственно к женщинам — это и естественно, и логично.

Я могу проиллюстрировать это на очень трогательном для меня примере. Несколько недель назад я пригласила группу афганских женщин-парламентариев и представительниц НГО в Брюссель. Это была первая такая группа, при-

глашенная западной организацией. Я организовала их встречу с генеральным секретарем НАТО, кроме того, им была предоставлена возможность обратиться к Европейскому Парламенту. Они встретились с женщиной-президентом бельгийского сената, с журналистками и членами парламента Италии и Германии. Мой отдел разработал эту программу, чтобы дать возможность этим женщинам быть услышанными, выразить свое видение проблем, с которыми они сталкиваются в Афганистане. Каждая из них — это великая женщина, мужественная и отважная!

Этот же урок относится к Украине. Я имею в виду тот факт, что в украинской политике задействована всего лишь горстка женщин. У простой журналистки или школьной учительницы мало шансов попасть в систему власти и озвучить свой интерес.

Существуют ли стереотипы

о женщинах в сфере безопасности?

Один из существующих на сегодняшний день стереотипов — это убеждение, что женщина не может рассуждать о военных аспектах безопасности. Обычно именно мужчины продолжают о военном потенциале, при этом считается, что женщины не отличают танка от бронетранспортера. Существует мнение, что женщины могут «заведовать» только вопросами общей безопасности (экономические и экологические кризисы, проблемы миграции и др.). Мужчины должны говорить об авиационных ударах, а женщины — о коммуникациях.

Стереотипы говорят, что женщины либо слишком мягкие и неспособны принимать жесткие решения, либо, если они способны на жесткие решения, то это им слишком трудно дается. Такие взгляды, конечно, вздор, поскольку существуют большие различия в мировоззрении и поведении как среди женщин, так и среди мужчин.

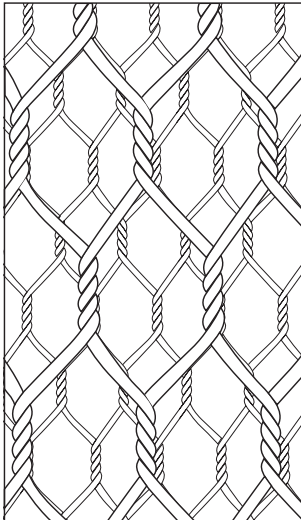
Я думаю, однако, что ситуация меняется к лучшему. Так, если взглянуть на мое поколение, то я выросла среди мужчин. У меня было много друзей-мужчин в университете и коллег-мужчин по работе, и всего лишь горстка женщин была представлена в моем окружении в колледже и позже в Военном колледже. Но сегодня я вижу вокруг много молодых и талантливых женщин. Они работают в НГО и в других организациях, и это очень обнадеживающий знак. **«Я»**

Подготовила ТАТЬЯНА ИСАЕВА

Жіноча школа НАТО — школа відповідальної жінки

ТАМАРА ТРАЦЕВИЧ

голова ради Центру прав людини «Древо життя», голова комісії з європейської і євроатлантичної інтеграції Громадської ради при ХОДА, член Координаційної ради Громадської ліги Україна-НАТО

політиком, і, освічений, на відміну від деяких своїх висуваних, хоче знати про місце України в глобальній політиці та безпеці більше.

Про інтерес громадськості до НАТО свідчить наше опитування, проведене за підтримки міжнародного Фонду «Відродження» в середовищі вчителів, науковців, держслужбовців, громадських діячів, ЗМІ — фактично інтелектуальної еліти суспільства. Всі без винятку, в тому числі і невелика кількість противників євроатлантичної інтеграції України, вважають, що державна влада вживає недостатньо заходів задля забезпечення харків'ян інформацією, хоча вони її потребують, що інформування ведеться безсистемно, а значить і неефективно. І навіть ті люди, які вважають, що вони мають достатню інформацію для свідомого голосування на референдумі, додаткової інформації потребують. Слова про невелику кількість противників НАТО на Харківщині, проголошеній територією без НАТО, можуть викликати як мінімум недовіру. Але ж йдеться про інтелектуальну еліту, по-перше, і про анонімне опитування, по-друге. До речі, голова обласної ради п. В. Салигін, як і його політична сила, публічно ярий противник НАТО, коли я припустила, що він не захоче витрачати час на обговорення теми НАТО, навіть обурився і заявив, що особисто був у Брюсселі і аж ніяк не проти НАТО. Правда, додав, що тільки разом з Росією. Що пояснює його звернення до голови облдержадміністрації з пропозицією не інформувати харків'ян про НАТО до проведення референдуму. Навіщо ж інформувати громадськість після того, як вибір буде зроблено, зрозуміло лише авторам цієї пропозиції. Таким чином, політики нового типу, виплеканого на пострадянському просторі, не вважають за доцільне виносити обговорення проблем на широкий загальний рівень.

Політики нового типу не вважають за доцільне виносити обговорення проблем на широкий загальний рівень

В ЧАСИ, КОЛИ ВІДБУВАЄТЬСЯ БОРОТБА за переділ світових сфер впливу, Україна все ще стоїть перед проблемою «з ким бути», розв'язання якої має вирішити майбутнє України. Проте політики не завжди користаються здобутками науки, а не маючи чіткої, науково обгрунтованої аргументації стратегії, змушені користатися брехнею, що називають міфами, та привидами-страшилками, що називають стереотипами. Але народ у переважній більшості вже переріс свій

А громадяни вже відчувають свою відповідальність за майбутнє держави, а отже, і своє власне, і тому хочуть і готові розбиратися в проблемах. В тому числі і НАТО, і гендерній, що зусиллями політиків в числі інших животіють на узбіччі реального політичного життя. Обидві проблеми з кожним роком розв'язуються все «успішніше і успішніше», законів, указів, постанов та розпоряджень з цих питань ухвалюється все більше і все кращі і кращі, а як доходить до виборів, суспільство має можливість спостерігати справжнє ставлення політиків до своєї ж політики. НАТО знов стає ізгоєм, нібито між виборами не ті ж політики усміхалися і тиснули натівцям руки, зазирали в очі та приймали фінансову допомогу. А до жінок відносяться як до маргіналів, нездатних до стратегічного мислення, чим порушують права жінок, яких, до речі, більше, ніж чоловіків, та й обмежують можливості не тільки жінок, а і держави в цілому. Оскільки вже доведено, що країни, де жінки нарівні з чоловіками беруть участь у прийнятті рішень, і особливо стратегічного характеру (тобто на рівні парламенту), перебувають на найвищій щаблі і соціально-економічного розвитку, і за безпековими показниками. Найяскравішим останнім прикладом розумності влади можна навести Францію, в останньому уряді якої сім з п'ятнадцяти міністрів — жінки, в тому числі силовіки. Ця країна старої європейської демократії вирішила скористатися досвідом, що набуто скандинавськими країнами, які до реальної гендерної рівності пройшли довгий шлях.

Саме жінка, яка за своєю природою не є воїном, краще за чоловіків відчуває «больові» зони суспільства. Саме жінка-матір, екстраполюючи свою насправді цільну роль «ниш» в сім'ї на суспільний устрій, намагається дістати витоків проблем. Поки чоловіки шукають шляхи боротьби з тероризмом, жінка шукає шляхи усунення причин. Не можу тут не згадати пригучу покійного польського правозахисника Марєка Новицького. «Якось в місті N врятували немовля, що тонуло в річці. З кожним днем дітей по річці плило все більше. І хоча все більше рятували, все більше і тонуло. Створили загін рятувальників, який зростав з кожним днем. Нарешті один із громадян вирішив з'ясувати причину і пішов у верхів'я річки. Виявивши, що чудовисько краде дітей і кидає їх в

річку, зібрав загін сміливців, які знищили потвору. Діти перестали гинути, загін рятувальників розпустили». Не важливо хто був тим громадянином — жінка чи чоловік, важливо, аби представники суспільства, що біля керма, розуміли, що питання безпеки стосуються рівно і тих, і інших, і не хворіючи «гендерною хворобою навпаки», залучало до державних справ людей, здатних одночасно побачити виток і наслідки проблеми.

Тим більше, якщо жінка-медсестра та жінка-журналістка має право гинути під кулями, то жінка, від природи маючи безпосереднє відношення до всього, що стосується життя, має право бути не тільки активною, а і провідною учасницею вироблення рішень щодо питань безпеки, тероризму, і взагалі проблем, що стосу-

Жінка має розібратися, що таке НАТО, бо це — питання вибору парадигми нашого майбутнього

ються долі та майбутнього людей. Саме ці питання входять у сферу євроатлантичної інтеграції.

І якщо є жінки, які здатні і хочуть розібратися у хімічних формулах чи причинах зменшення удоїв, чи у моді, то, безперечно, є і жінки, які хочуть діяти і до витоків тероризму, і розібратися з військовим статусом держави та з причинами проблем, що наша держава заставляє нас терпіти півтора десятирічків поспіль. Жінка має розібратися, що таке НАТО, бо це — питання вибору парадигми нашого майбутнього, якості вже завтрашнього повсякденного життя. Бо це її сини чи дочки стануть і миротворцями, і тим, хто залагоджуватиме потенційні конфлікти. Це її сини і дочки можуть стати і тим, хто не пошкодує свого життя задля життя інших, і тим, хто стануть журналістами і придумують для смертників назву — герой чи терорист, або зроблять все, аби ці слова взагалі стали архаїзмами.

Важливість включення жінки у найвищі сфери національної безпеки є беззаперечною, як і необхідність надати жінкам можливість наблизитися до інформації, яка входить у сферу інтересів

не тільки політиків. Жінка має спілкуватися зі своїми колежанками з країн пострадянського простору, які увійшли до Організації Північно-Атлантичного Договору, аби дізнатися, що насправді несе євроатлантична інтеграція посполитій людині, звичайній родині, аби ніякий політик не зміг ввести її в оману, аби вона мала можливість не тільки спитати того, кого вона обирає до вищих ешелонів влади, чому він обирає ту чи іншу модель розвитку України, а могла і опонувати йому.

Тому, не маючи на меті готувати агітаторів чи пропагандистів, ми, громадська організація Центр прав людини «Древо життя» та Харківська жіноча організація «Крона», вперше у світі започатковуємо просвітню Жіночу школу НАТО — школу відповідальної жінки, яка отримає доступ до всієї інформації про НАТО, про переваги та недоліки членства, про інтеграційні процеси, щоб на референдумі, голосуючи «за» чи «проти» НАТО, вона зробила це абсолютно свідомо, поклавши на терези майбутнього всі аргументи.

Усвідомлюючи важливість просвітницької роботи, до реалізації цього проекту долучаються комісія з європейської і євроатлантичної інтеграції Громадської ради при ХОДА, Центр інформації і документації НАТО в Україні, Міжнародний фонд «Відродження», члени Громадської ліги Україна-НАТО, представництво Фонду Сороса в Естонії. Активну участь в реалізації проекту бере Харківська обласна державна адміністрація, зокрема головне управління зовнішньоекономічних зв'язків і євроінтеграції. «Я»

ТАМАРА ТРАЦЕВИЧ

ПРОЕКТ «РІВНА УЧАСТЬ ЖІНОК І ЧОЛОВІКІВ В ПРОЦЕСІ ПРИЙНЯТТЯ РІШЕНЬ — ГРОМАДСЬКИЙ ДІАЛОГ»

Мета: сприяння рівній участі жінок і чоловіків у процесах прийняття рішень на місцевому рівні шляхом підвищення обізнаності з гендерних проблем.

ЖІНОЧІЙ ІНФОРМАЦІЙНО-КОНСУЛЬТАЦІЙНИЙ ЦЕНТР

12443, Житомирська обл., Озерне, буд. 28
тел./факс: 8(0412) 40-07-32
wicc_ityna@ukrpost.ua

ПРОЕКТ «ПОСИЛЕННЯ РОЛІ ЖІНОК У ПРОЦЕСАХ ПРИЙНЯТТЯ РІШЕНЬ ЧЕРЕЗ СПІВПРАЦЮ ВЛАДИ ТА ГРОМАДСЬКОСТІ»

Мета: сприяння рівній участі жінок та чоловіків у політичному і громадському житті, у процесах прийняття рішень на всіх рівнях політичної, економічної та соціальної сфер шляхом створення міжсекторних регіональних партнерств та дорадчих рад з рівних прав та можливостей жінок та чоловіків

МІСЬКА ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ «ЖІНОЧІЙ ІНФОРМАЦІЙНО-КООРДИНАЦІЙНИЙ ЦЕНТР»

49044, Дніпропетровськ
вул. Барикадна, 21
тел./факс: 8(056) 370-25-50
h.morgun@gmail.com

Ще одна «незручна» тема

ДО ПЕРЕЛІКУ «НЕЗРУЧНИХ» ТЕМ, що є актуальними, але в той же час болісними для українського суспільства, в повній мірі можна віднести тему вибору моделі майбутнього України. І підтвердження зовнішнього вектору відноситься до цієї «гаражної» тематики.

10 років тому Україна підписала Хартію про особливе партнерство з Організацією Північно-Атлантичного Договору. Мета цього партнерства — вступ України до клубу найбільш впливових країн північно-атлантичного регіону, до заснованої цими країнами системи колективної безпеки. Здавалось би, все ясно. Україна на державному рівні визнала курс свого подальшого розвитку. Але. Сьогодні, внаслідок невиконання державної програми інформування, ідея вступу до НАТО не є популярною і підтримується переважно інтелектуальною елітою України, яка все знає про перспективи членства України в НАТО.

На думку редакційної колегії журналу, питання євроатлантичної інтеграції України входить до тієї сфери, в якій жінки мають почуватися як риба у воді, аби впливати на державну політику на фаховому рівні.

Тому, коли я дізналася, що в Києві має відбутися міжнародний форум «Євроатлантичне майбутнє України», у мене виникло дуже велике бажання потрапити на нього, щоб «з перших рук» отримати якомога більше інформації про ще одну «незручну» тему для українського суспільства, а потім передати її читачам «Я» та своєму оточенню.

І я вдячна за можливість взяти участь в цьому форумі Фонду «Демократичні ініціативи» та особисто його директорів п. І. Кучеріву. Якій, до речі, першим, ще у 2003 р., подав індивідуальну заяву на вступ до НАТО.

Форум відбувся 11–13 червня 2007 р. за підтримки величезної кількості інституцій найвищих рівнів: Посольства України в США, Американської Ради з питань зовнішньої політики, Дому свободи,

Центру американо-українських відносин, Посольства Словачької республіки в Україні, Фонду «Демократичні ініціативи», Дипломатичної Академії України при МЗС України, Міжнародного Фонду «Відродження», Фонду імені Конрада Аденауера, Фондації польсько-української співпраці ПАУСІ, інституту Національного державознавства, Центру інформації та документації НАТО, програми «Відкритий світ», Атлантичної Ради Сполучених Штатів та Фондації «Україна-США».

Кожна з них зробила свій внесок для того, щоб широким загалом визначити й обговорити місце України в сучасному

Питання євроатлантичної інтеграції України входить до тієї сфери, в якій жінки мають почуватися як риба у воді

світі, оцінити відповідність курсу української держави її національним інтересам.

Серед питань, що були винесені на порядок денний, були наступні:

- оцінка прогресу України в досягненні зовнішньо та внутрішньополітичних, економічних стандартів, стандартів безпеки євроатлантичної співлоти;
- Євроатлантичне майбутнє України з західно- та північноєвропейської точок зору, точки зору країн Балтики, Чорноморського регіону та Вишеградської четвірки;
- Євроатлантичне майбутнє України та «російське питання»;
- економічний вимір та вимір безпеки переваг вступу України в НАТО.

В роботі Форуму взяли участь послы Литовської Республіки, Сполучених Штатів Америки, Республіки Туреччина,

Словачької Республіки, Федеративної Республіки Німеччина, Королівства Нідерланди, Посол України в США, державні діячі, науковці, представники Міністерства закордонних справ України, Міністерства оборони України, політологи, депутати від політичних партій, представники міжнародних фондів, преси та громадських організацій, державні та військові службовці. Серед учасників було багато жінок. Цікаво, що Харків на Форумі представили саме жінки. В складі харківської групи були Т. Траєвчак, голова Ради Центру прав людини «Древо життя», член координаційної ради Громадської Ліги України-НАТО, О. Мірошник, керівниця Фонду місцевої демократії, Т. Глорі, президентка міжнародної жіночої організації «Мирослава».

На жаль, формат журналу не дає можливості передати всю інформацію, що була отримана на цьому заході.

Ось лише кілька цитат з виступів учасників.

ОЛЕКСАНДР ДЕРГАЧОВ, провідний науковий співробітник Інституту політичних та етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України:

«Питання вступу України до НАТО характеризує рівень сприйняття власної державності. НАТО є запорукою геополітичної свободи. Це доказав нам досвід інших країн, які вже зробили свій вибір. НАТО розробляє стандарти безпеки. Ми маємо звільнитися від упереджень щодо альянсу. Люди мають мати достовірну інформацію».

ЮРІЙ МІРОШНИЧЕНКО, народний депутат України, представник Партії регіонів:

«Я є прихильником євроатлантичної інтеграції України. Партія, що я представляю, — Партія регіонів — є послідовним прихильником євроатлантичної інтеграції України. Цей шлях дуже складний. Йдеться насамперед про підтримку тих стандартів розвитку країн, на які рівняється весь цивілізований світ, — високих соціально-економічних, демократичних норм життя. У певній частині населення України є упередження щодо НАТО, пов'язані з історичним минулим країни, і Партія регіонів не може не зв'язати на цю версту людей. Але ті стандарти, яких дотримувється НАТО, — а це і зміцнення демократичних інституцій, і зміцнення повноважень судової гілки влади, і сприяння розвитку демократичних свобод, громадянського суспільства та

інше, — цілком збігаються з політичною програмою, яку провадить Партія регіонів».

ГРИГОРІЙ ПЕРЕПЕЛІЦЯ, директор Інституту зовнішньої політики Дипломатичної Академії при МЗС України:

«Неможливо отримати безпеку і нічого не платити за це. Україна має взяти на себе певні зобов'язання».

Говорячи про переваги вступу України в НАТО, неможливо не сказати про недоліки цього вступу. Один з них такий: якщо проти якоїсь країни альянсу буде агресія, то ця агресія буде і проти України. Це робить гіпотетично більшим ризик для України. Але північноатлантичний альянс є потужною силою і вірогідність агресії проти нього дуже низька. Україна, якщо стане членом НАТО, отримає підтримку усього альянсу. Чи можна вважати це недоліком?»

СЕЛЕСТА УОЛЛАНДЕР, ад'юнкт-професор Джорджтаунського університету (США):

«Коли Україна стане членом НАТО, вона зможе впливати на американську політику, роблячи її більш поміркованою. НАТО — багатостороння інституція. Рішення в ній приймаються шляхом досягнення консенсусу. Якщо Україна хоче впливати на те, аби США були більш відповідальним гравцем на міжнародній арені, вона має прагнути до євроатлантичної співлоти».

СЕРГІЙ МАРКОВ, директор Інституту політичних наук в Москві, доктор політичних наук, професор, політичний консультант:

«НАТО не являється противником Росії. Это не организация, которая подбирается к границам России. Скорее это американская СНГ. Мы хотим, чтобы была построена новая система безопасности, в которой бы принимала участие Россия...»

То, що проиходит в Іраке и Афганистане, скоро будет происходить в Украине. После вступления в НАТО отношения Эстонии, Литвы с Россией ухудшились. То же ждет Украину. В чем состоит ошибка нынешнего руководства Украины? Нынешний президент усилил раскол между западом и востоком. Проект Украина-НАТО этот раскол увеличит еще больше. Истинным оптимом Украины станет тот человек, который сможет объединить запад и восток. Нейтралитет имеет хорошие перспективы. Нужно создать новую систему безопасности. Украина может внести свой вклад в эту систему. Путь в Евросоюз лежит через максимальную ин-

теграцию с соседями. Я призываю идти по пути поиска консенсуса».

СВІГЕН ЖЕРЕБЕЦЬКИЙ, державний експерт Відділу глобальної безпеки та європейської інтеграції Національного інституту проблем Міжнародної безпеки і оборони України:

«На думку п. Маркова, після вступу України в НАТО її відношення з Росією позитивні. Але у президента Росії прекрасні стосунки з Німеччиною, яка є членом НАТО. Не боїться Росія НАТО. Особливі події демонструють, що Росія очікує колосальні пертурбації та депопуляційні процеси. Росія намагається залучити до вирішення цієї проблеми слов'янське населення, в першу чергу населення України. Вступ України в НАТО не буде загрожувати безпеці Росії. Це не питання безпеки Російської федерації. Те, що Україна вступає в НАТО, означає, що Україна ніколи не повернеться до складу Російської Федерації. Україна є донором європейської безпеки. Через Україну проходить 12 мільярдів кубометрів газу. Неможливо уявити, що відбудеться в тому випадку, якщо на території України почнеться воєнний конфлікт. Європа повинна це розуміти і активніше втручатися в просування України в Європу».

ЮРІЙ ГРЕБЕНІЧУК, генеральний директор Центру «Діамагік», президент Академії Успіху:

«Відповідаючи г. Маркову на его слова: «Вот оно, тушечное мясо для США», — можно сказать, что, имея 500 млрд долларов военного бюджета, США вряд ли нуждаются в солдатах».

Очень приятно, что один из ведущих политологов России не смог добавить ничего нового к уже давно известным мифам о НАТО».

НАТАЛІЯ ПРОКОПОВИЧ, голова Комітету з питань європейської інтеграції Верховної Ради України:

«Питання НАТО не має бути розмінною монетою, якою можна було б спекулювати під час виборів».

МИХАЙЛО РАТУШНИЙ, Голова Правління міжнародної громадської організації «Інститут національного державознавства»:

«Наскільки Україна готова до інтеграційних процесів? Чи доцільно говорити про інтеграційні процеси напередодні виборів? Досвід наших близьких сусідів демонструє, що напередодні виборів політичні партії різної спрямованості досягають домовленості про те, що, незалежно від результатів виборів, вони забезпечать

умови для євроатлантичної інтеграції країни. Українська еліта не готова відповідати європейським стандартам і не висловлює чіткої позиції щодо євроатлантичної інтеграції».

Чи може бути Україна нейтральною? Ні, не може. Україна є без'ядерною державою і вона має визначити своє місце в системі міжнародної безпеки».

БОГДАН СОКОЛОВСЬКИЙ, Радник Секретаріату Президента України із зовнішньої політики:

«Відповідаючи п. Маркову, хочи сказати, що український народ є єдиним. Україна давно вийшла з тієї ситуації, коли вона шукає «отця і царя». У нас є демократичний Президент. У нас є демократичний спосіб обрання всіх гілок влади. Ми шукаємо нормальний, європейський спосіб самореалізації української нації, де будуть почуватися комфортно і російська і всі інші нації».

Під час перерви я підходила до учасників і ставила їм запитання, що вони думають про майбутнє України? Чи мають бути залучені українські жінки до обговорення питань безпеки? Чи зміниться ситуація в Україні, якщо саме жінки розберуться в цих питаннях?

ВІРА НАНІВСЬКА, президент Національної академії державного управління при Президентові України:

«Тут, на Форумі, немає жодної людини, яка б сказала, що Україна не має бути в НАТО».

НАТАЛІЯ СВИДЕРСЬКА, Громадська Ліга України-НАТО:

«Однозначно, Україна має бути в НАТО. НАТО — це організація, що реформується. І рано чи пізно Україна має бути її членом».

ВІКТОР СТУС, журналіст «Кримської газети»:

«Якщо жінки розберуться в питаннях НАТО, розуміють, якими будуть вигоди для них самих, для їх сімей, для благополуччя країни від її вступу в альянс, вони зможуть змінити ситуацію на краще. Вони зможуть впливати і на своїх чоловіків, і на громадських діячів, і на керівників держави».

Треба більше залучити жінок, більше писати саме для них. Жінок треба інформувати, їм треба роз'яснювати, яку користь, які вигоди вони отримують від вступу України в північноатлантичну співлоти. Без роз'яснювання, без спеціальних програм для жінок ситуацію змінити важко». «Я»

ТЕТЯНА ІСАЄВА

Миллионерша и семья: благодаря или вопреки?

ПРОЕКТ «РІВНІ ПРАВА ТА МОЖЛИВОСТІ ЖІНОК ТА ЧОЛОВІКІВ ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛАСТІ»

Мета: створення ґендерної громадської ради для вирішення місцевих ґендерних проблем та сприяння впровадженню ґендерної рівності у регіоні. Написання і видання «ґендерного портрету Волинської області». Проведення семінарів для представників місцевої влади та ЗМІ.

ВОЛИНСЬКА ОБЛАСНА ОРГАНІЗАЦІЯ «ГЕНДЕРНИЙ ЦЕНТР»

тел./факс: 8(03322) 4-09-61
yarosh_lutsk@inbox.ru

ПРОЕКТ «ЗА РІВНІ ПРАВА ТА МОЖЛИВОСТІ!»

Мета: залучення жінок до суспільно-політичних процесів через сприяння встановленню рівних прав та можливостей для обох статей, а також контроль за виконанням існуючих правових норм

КІРОВОГРАДСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ МОЛОДІЖНИЙ ЦЕНТР «КОЛО»

м. Кіровоград
вул. Леніна 64/53, оф. 107а
тел.: 8(0522) 24-99-11
frkirovograd@rambler.ru

Вот уже тридцать лет американский профессор Томас Стэнли занимается изучением столь занимательного предмета, как жизнь и повадки миллионеров обоих полов. В своей последней книге «Моя соседка миллионерша» он нарисовал коллективный портрет успешной бизнес-леди (заработавшей свои миллионы, а не получившей их в наследство), созданный на основании групповых опросов и выборочных личных интервью. Как выяснилось, огромное, если не решающее, влияние на судьбу этих женщин оказала семья.

СВЕТЛАНА СЕНЕНКО

журналистка (Нью-Джерси). Светлана родом из Харькова. В настоящее время живет и работает в Америке. Пишет для еженедельника «Зеркало недели» и других украинских газет. Редакционная коллегия «Я» благодарит Светлану Сененко за возможность публиковать на страницах журнала ее статьи.

Уроки альфа-родителей

Большинство миллионерш (78% от общего числа) вышли из благополучных семей, в которых царил атмосфера любви и гармонии. Исследователь назвал эту группу альфа-женщинами. Интересно, что, хотя большинство родителей альфа-миллионерш не были ни зажиточными, ни успешными, их дочери по сей день относятся к ним с величайшим уважением и берут с них пример во всем. Так, большинство альфа-миллионерш говорят, что именно у родителей они научились любви к жизни и благодарности за ее чудеса. Не менее важный урок, полученный ими в семье, — это уважение к другим людям, понимание их нужд и умение с ними ладить.

Родители альфа-женщин поощряли инициативность своих дочерей и научили их не бояться быть не такими, как все, открыто проявлять свои особенные, уникальные качества. Они поддерживали стремление дочерей к

независимости, прежде всего финансово: за единичными исключениями, все будущие миллионерши заработали свои первые деньги, еще учась в школе. У родителей альфа-миллионерш всегда находилось время слушать своих детей и вникать в их проблемы. Дочери переняли это весьма ценное качество: они тоже умеют слушать своих работников, клиентов, поставщиков, проявляя искреннюю заинтересованность в них самих и их нуждах, что, очевидно, идет на пользу бизнесу.

Еще одно общее свойство семей, из которых вышли альфа-миллионерши: даже при самом скромном достатке они умели сводить концы с концами и вели хорошо организованную, сбалансированную жизнь. Интересно, что повышенной экономностью, порой переходящей в прижимистость, отличались, как правило, отцы. Со стороны матерей наблюдалась повышенная социальная активность и вера в то, что их дочери смогут достичь в жизни больше, чем они.

Бета-женщины: жизнь как преодоление
Оставшиеся 22% миллионерш, объединенных автором в группу бета-женщин, выросли в не слишком счастливых семьях. И если все альфа-семьи в главных характеристиках были очень похожи друг на друга, то, как заметил еще автор «Анны Карениной», каждая бета-семья была неблагополучна по-своему.

Спектр неудачных родителей оказался весьма широк: от холодных и равнодушных до крикливых и скорых на физическую расправу. Всех их объединяло главное: они не слишком уважали своих детей, мало заботились о свободном развитии их личностных качеств, не поощряли в них стремления к самостоятельности и лидерству и не оказывали им эмоциональной поддержки. Кроме того, большинство бета-женщин отмечали, что их родители имели тягу к жизни не по средствам, и у многих из них были проблемы с выпивкой.

Как бета-миллионершам удалось преодолеть тяжелое наследие несчастного детства, поверить в себя и достичь успеха? Одни говорят, что с ранних лет много и упорно работали, другим повезло встретить хорошего наставника, который помог им проявить свои способности и развить уверенность в себе, третьих спасла сильная религиозная вера... Всех их объединяет повышенный уровень упорства, цепкости и живучести. Как образно выразился автор исследования, они родились с металлическим стержнем внутри.

Интересно, что оценивая качества, которые помогли им в жизни, и альфа-, и бета-миллионерши ставят на первое место внутреннюю стойкость, хорошее образование и веру в себя. Для женщин из бета-группы следующими по важности условиями успеха являются наличие мудрого советчика и личная этика, а для альфа-женщин — взаимопомощь и экономность. При этом почти никто из них не имеет привычки оглядываться назад и думать о том, как могла бы сложиться их жизнь, если бы им повезло больше с родителями, школой, друзьями, материальным состоянием семьи, местом жительства и т.д.

Маргинальный Боб, или брачная ловушка для бета-женщин

Как показывает статистика, многие бета-женщины крайне неудачно выходят замуж, по крайней мере, в первом браке. Причины их ошибочного выбора связаны с тем, что они слишком заняты учебой и работой, им некогда вести активную социальную жизнь, а значит приобретать навыки в понимании людей. Да и внутренние ориентиры по поиску партнера, обычно складывающиеся в детстве, прежде всего, на примере собственного отца, по понятным причинам у них работают плохо.

Чаще всего бета-женщина выходит замуж за так называемого маргинального Боба. В терминологии Стэнли это тип мужчины, который стремится эксплуатировать свою жену, доминировать над ней и вместе с тем не уважает и не ценит ее. В каком-то смысле бета-женщины и маргинальный Боб созданы друг для друга. Если бета-женщина не уверена в себе, имеет низкую самооценку, привыкла много работать и проявлять самоотверженность, то маргинальный Боб слишком уверен в собственной непогрешимости, неотразимости и правоте, не гнушается жить за чужой счет и убежден, что жена должна брать на себя львиную долю работы по ведению домашнего хозяйства, воспитанию детей и обеспечению семейного бюджета, распоряжаться которым, по его убеждению, должен именно он, исходя прежде всего из собственных нужд и желаний.

Маргинальный Боб может быть самым мистером-очарованием, особенно в начальный период отношений. Кроме того, он большой дока в искусстве манипуляции — иные бета-женщины живут с таким мужем долгие годы. Маргинальный Боб склонен часто менять работу, с затяжными периодами поиска таковой, ведь, как правило, его несравненные качества недооцениваются на внешнем фронте. Кстати, одна из его любимых «песен», обращенных к партнерше, звучит именно так: «Только ты одна меня понимаешь...» В принципе, из таких людей могут получиться отличные торговцы, пиарщики и изготовители рекламы. Впрочем, они редко стараются проявить себя на профессиональном поприще. Да и зачем? Маргинальный Боб знает, что рано или поздно ему встретится очередная бета-женщина, которая возьмет на себя заботу о нем...

...Так получилось, что я не знакома лично ни с одной миллионершей — ни американской, ни украинской (не уверена даже, что в Украине их уже столько, чтобы можно было делать статистические обобщения). Тем не менее, когда я читала книгу Стэнли, мне казалось, что я узнаю типаж и альфа-, и бета-женщин, не говоря уже о маргинальном Бобе, среди своих друзей и знакомых по обе стороны океана. А вы?.. «Я»

СВЕТЛАНА СЕНЕНКО

ПРОЕКТ «ВІЛ СЛАВУТИЦЬКОЇ ЖІНОЧОЇ ЛІГІ ДО ГРОМАДИ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ»

Мета: створення громадського об'єднання, яке згуртує навколо ідеї ґендерної рівності жіночі неурядові організації, представників міської ради та міськвиконкому, небайдужих славутичанок.
СЛАВУЦЬКА МІСЬКА ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ «ЦЕНТР РОЗВИТКУ ГРОМАДИ»
Голова правління
Віктор Одинця
Заступник голови правління
Юрій Акименко
Контакти
Київська обл., м. Славутич, вул. Курчатова, 17
тел/факс: 8(04479) 3-00-38
yura_akimenko@mail.ru

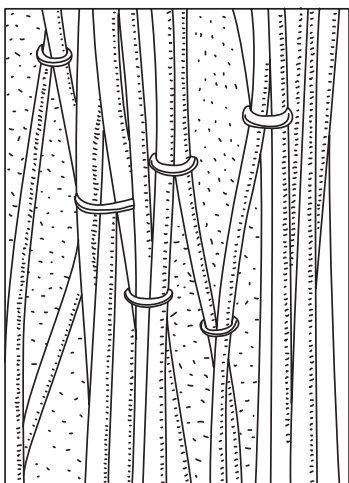
ПРОЕКТ «УЧАСТЬ ЖІНОК У ПРОЦЕСІ ПРИЙНЯТТЯ РІШЕНЬ ЯК ШЛЯХ ДО ГЕНДЕРНОЇ ПАРИТЕТНОСТІ»

Мета: сприяння досягненню паритетного становища чоловіків та жінок Вінницької області, при якому жінки матимуть рівні можливості із чоловіками брати активну участь у соціально-економічному та громадському житті регіону та впливати на прийняття ґендерно-збалансованих рішень.

ОБ'ЄДНАННЯ ОБЛАСНИХ ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ «ВІДКРИТЕ СУСПІЛЬСТВО»

м. Вінниця
вул. Соборна 29/305
тел./факс: 8(0432) 69-01-35, 55-44-74
anton01@inbox.vn.ua

Жінки підтримують жінок

УКРАЇНСЬКИЙ ЖІНОЧИЙ ФОНД запрошує приєднатись до акції «Жінки підтримують жінок», що проводиться на честь 20-ої річниці з дня заснування Глобального фонду для жінок. Метою Акції є пропагування ідеї взаємодії, взаємопідтримки, солідарності між жіночими організаціями на захист прав та інтересів жінок.

Український жіночий фонд закликає жіночі та інші організації, що займаються жіночими та гендерними пита-

нями, провести інформаційно-фандрейзингові кампанії зі збору коштів, які будуть об'єднані з коштами Глобального фонду для жінок, задля підтримки українських жіночих громадських організацій та їх проектів.

Збір коштів проводиться на території України з січня по грудень 2007 р.

Список донорів Акції та більш детальну інформацію можна отримати на сайті Українського Жіночого Фонду www.uwf.kiev.ua

УКРАЇНСЬКИЙ ЖІНОЧИЙ ФОНД — міжнародна благодійна організація, яка надає фінансову, інформаційну та консультативну підтримку громадським організаціям, передусім — жіночим, з України, Молдови та Білорусі.

Пріоритети грантової програми УЖФ визначаються за результатами загальнонаціональних опитувань.

Окремим напрямом грантової програми є програма «Гранти, що об'єднують». УЖФ надає можливість представницям жіночих організацій України брати участь у міжнародних заходах і подіях з жіночої та гендерної тематики, представляти інтереси жінок України на міжнародному рівні, розвивати та зміцнювати українські НУО, що займаються жіночими та гендерними питаннями, через їхню співпрацю із зарубіжними жіночими організаціями.

Інформаційна програма є одним із ключових напрямів діяльності УЖФ. У рамках цієї програми Український жіночий фонд: ■ допомагає жіночим організаціям в обміні інформацією і досвідом, сприяє у

налагодженні співпраці між ними для вирішення спільних проблем;

■ проводить освітні, інформаційні і просвітницькі кампанії з жіночих і гендерних питань.

УЖФ підтримує діяльність регіональних інформаційних центрів для жінок і жіночих організацій, а також збирає і поширює інформацію про жіночі організації та ті, що займаються жіночими і гендерними проблемами через Український жіночий портал.

УЖФ представляє Україну у міжнародних проектах Мережевої жіночої програми Інституту Відкритого Суспільства.

Важливу увагу УЖФ приділяє розвитку та зміцненню молодого жіночого руху в Україні. У 2006 р. УЖФ разом з партнерськими організаціями розпочав кампанію «Перший крок до успіху». Це довгострокова кампанія, яка сприяє підвищенню активної життєвої позиції дівчат-майбутніх лідерок, залученню їх до активної участі у житті своїх громад та України в цілому.

Про гендерні організації США

ДЖЕСІКА ФОРЕСТ,
дослідниця Ради Міжнародних
Наукових Досліджень
та Обмінів (IREX)

Уряд Відділ Держдепартаменту США з Міжнародних Питань Жіноцтва (www.state.gov/g/wi), який розпочав свою роботу у 1994 р., був створений задля впровадження гендерного напрямку у політику уряду за кордоном. Фінансування цієї структури недостатнє, але Відділ допомагає скоординувати заходи у Держдепартаменті та нещодавно запровадив щорічну нагороду, яка присуджується жінкам-лідеркам, що можуть представляти будь-яку країну світу. Відділ має програмні кошти, за рахунок яких надаються гранти в Іраці та Афганістані. Структура також співпрацює з іншими урядовими установами у напрямку вирішення гендерних питань. Багато жінок з усього світу звертаються до Відділу зі своїми проектами, сподіваннями та турботами. Відділ допомагає таким жінкам налагодити контакти з відповідними НГО та представниками уряду, що могли б надати допомогу у вирішенні цих питань.

Дослідницькі організації

Багато громадських організацій у Вашингтоні, які спеціалізуються на гендерних питаннях, займаються кількісним та якісним аналізом різних проблем жіноцтва.

Міжнародний Центр Жіночих Досліджень (www.icgw.org) є однією з організацій, що проводить дослідження з проблем домашнього насильства, дискримінації немовлят жіночої статі (в сім'ях перевага надається немовлятам-хлопчикам, які є більш «бажаними»), жіночого обрізання, абортів, ВІЛ/СНІД та стигматизації жінок. Ці програми реалізуються головним чином в Азії та Африці. З метою просвіти громадськості та представників влади

Фонд організує наступні заходи:

- щомісячні дискусії, під час яких обговорюються поточні проекти та заслуховуються звіти про роботу, що зроблено;
  - круглі столи за участі громадськості та осіб рівня прийняття рішень;
  - допомога спеціалістів з лобювання та розробки проектів законодавчих актів та спілкування з Конгресом з приводу гендерних досліджень;
  - регулярну розсилку інформації та оприлюднення звітів електронною поштою та через мережу Інтернет;
  - щорічний збір коштів, до участі в якому зазвичай запрошуються відомі люди.
- Міжнародний Центр Жіночих Досліджень також тісно співпрацює з іншими громадськими організаціями, представниками уряду та вищими навчальними закладами та бере участь у роботі спеціальних експертних робочих груп, які займаються, наприклад, проблемами домашнього насильства. Такі групи регулярно зустрічаються, щоб обговорити напрямки роботи, скоординувати зусилля у сфері надання послуг/консультатій жінкам, що потребують допомоги, та покращити рівень таких послуг у даній сфері інтересів.

Організації, що займаються відстоюванням інтересів («адвокати»)

Група «Глобальне Партнерство Живих Голосів» — організація з питань захисту прав людини та протидії торгівлі людьми (www.vitalvoices.org). Директорка — Венчі Ю Перкінс.

«Глобальне Партнерство Живих Голосів» співпрацює з урядом США, багатьма міжнародними організаціями (наприклад, ООН) та представниками бізнес-структур у напрямку фінансування проектів та закордонних конференцій. Організація також має партнерські стосунки з іншими громадськими організаціями

США. Вона організує конференції, зустрічі, круглі столи. Ці організації співпрацюють головним чином з посадовцями та представниками бізнесу високого рівня у напрямку підвищення рівня обізнаності щодо проблем жіноцтва.

Вони також тісно співпрацюють з програмою «Відкритий світ» і регулярно формують делегації, що складаються з представників бізнесу та жінок-представниць неурядових громадських організацій, з якими «Глобальне Партнерство Живих Голосів» працює у Вашингтоні. Великим досягненням організації можна вважати мережу співпраці жінок-лідерок, членами якої є жінки, з якими організація працювала.

Мета цієї мережі — бути міжнародним форумом жінок, які хочуть налагодити співпрацю, поділитися ідеями та історіями найбільш вдалих та успішних проектів.

Діяльність «Глобального Партнерства Живих Голосів» досягнє широко висвітлюється в засобах масової інформації завдяки тому, що організація співпрацює з дуже відомими людьми, представниками уряду та популярними митцями. Організація регулярно влаштовує перегляди фільмів, що висвітлюють проблеми жіноцтва, наприклад, «Lilia 4-Ever» («Лілія назавжди»), «Вода».

«Глобальне Партнерство Живих Голосів» також організує щорічний збір коштів. На цьому заході найбільш активні жінки-лідерки з усього світу, які займаються проблемами жіноцтва, отримують нагороди від організації.

«Глобальне Партнерство Живих Голосів» підтримує тісні стосунки з деякими журналістами та заохочує їх писати статті на гендерну тематику — такі матеріали зазвичай дають неабиякі результати. **«Я»**

ДЖЕСІКА ФОРЕСТ

ПРОЕКТ «ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МЕХАНІЗМІВ РЕАЛІЗАЦІЇ ГЕНДЕРНОГО ЗАКОНОДАВСТВА В УКРАЇНІ»

Мета:

налагодження міжсекторального партнерства та інтегрування гендерно чутливої практики у роботу органів виконавчої влади Івано-Франківської та Сумської областей шляхом внесення змін до місцевих нормативно-правових актів у відповідності до потреб жінок і чоловіків.

УКРАЇНСЬКИЙ ЖІНОЧИЙ ФОНД

04050 Київ
вул. Артема 79, оф. 38
тел: 8(044) 568-53-89
факс: 8(044) 484-62-05
uwf@uwf.kiev.ua

К українським журналістам

МЕЖНАРОДНИЙ ГЕНДЕРНИЙ
ОН-ЛАЙН ЖУРНАЛ «КАВКАЗІЯ»
(www.gmc.ge) пригласає к со-
трудничеству українських журналістів.

Журнал виходить на руському, англій-
ському, українському мовах. В нем пло-
дотворно співпрацюють журналісти більш
чем из 20 стран мира.

Требования к подаваемым материалам
Сроки: материалы принимаются до 5
числа каждого текущего месяца.

Объем: не более 2 страниц.

Содержание: материал должен строиться
на конкретном национальном сюжете —
житийському, політичному, криміналь-
ному или др.

Язык: русский.

Редакция приветствует профессио-
нальный язык, но охотно прощает его не-
совершенство за смелость, оригиналь-
ность, провокативность и высокую ген-
дерную чувствительность.

Оформление статьи: автор, страна, руб-
рика, заголовок, подзаголовок.

Фотоиллюстрации: приветствуются
оригинальные, отвечающие тексту фо-
то, авторские, неформальные, остроум-
ные, желательны жанровые (то есть —
не политические, не семинарские и не
скучные портреты).

Оплата: печатаются и оплачиваются
только эксклюзивные материалы, на-
писанные для журнала «К@вкАзия», и
только его постоянным авторам.

Тематический план на 2007 г.:

июль «Гендер: теория и активизм»;

август «Родительство и гендер»;

сентябрь «Колониальность и гендер»

(столицы и провинции);

октябрь «Преступность и гендер»;

ноябрь «Гендер и классы»;

декабрь «Гендер и мода».

С уважением и солидарностью,
ГАЛИНА ПЕТРИАШВИЛИ
президент GMC и главный редактор жур-
нала «К@вкАзия»

От редакции информационно-
просветительского издания «Я»

«Я» является партнером междуна-
родного журнала «К@вкАзия»
и берет на себя роль посредника между ав-
торами и журналом «К@вкАзия».

Статьи, материалы и все вопросы, свя-
занные с публикацией в журнале «К@вкА-
зия», посылать по адресу t_isaeva@ukr.net
с пометкой «Для журнала «К@вкАзия».

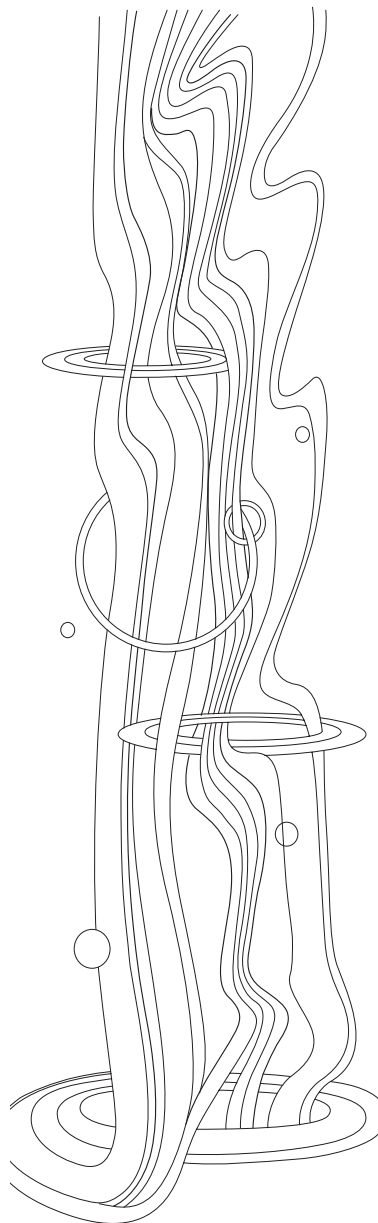
Решение о публикации в журнале
«К@вкАзия» принимается редактором
журнала Галиной Петриашвили.

В «Я» будет регулярно размещаться ин-
формация о материалах украинских жур-
налистов, принятых к публикации в
«К@вкАзия», и их аннотации. После вы-
хода в журнале «К@вкАзия» со ссылкой на
первоисточник статья может быть опубли-
кована в журнале «Я» (с согласия автора).

Публикация в журнале «К@вкАзия»
даст вам возможность стать членом между-
народного журналистского сообщества и
откроет новые перспективы для междуна-
родного сотрудничества.

«Я»

Кола на воді

ЛІТНІЙ СПЕКОТНИЙ ДЕНЬ. Ти-
хо мріє маленький ставок,
ніде не шелесне. На листку
латаття сидить лінива жаба й
уважно стежить за довгоногою
комахою, що безтурботно ковзає
по воді. Якби вона захотіла по-
ласувати комашкою, то це
навіть не коштувало б їй вели-
ких зусиль. Трохи віддалік
якийсь джмелик пристрасним
поглядом прикипів до прекрас-
ної мушки. Але йому не виста-
чає мужності висловити своє
кохання, тож він задоволь-
няється там, що тихо милується
нею здала.

А на березі, коло самісінької
води, гине від спраги маленька
непоказна квіточка. Її корінці
аж надриваються від зусиль, але
дотягнутися до води, хоч як во-
на близько, — неспромога...

Онде потопав комарик. Він
впав в воду через власну не-
обачність. Крильця намокли й
обважніли, тому він ніяк не мо-
же злетіти в повітря. Вода вже
починає його поглинати.

Дика слива схилила над став-
ком своє віття. На кінчику най-

довшої гілки, що сягає майже се-
редини ставка, самотньо висить
зморщена і потемніла перстигла
сливка. Раптом вона відри-
вається від гілки і падає у воду.
Серед монотонного гудіння мух
чується чудернацький легковаж-
ний звук: «плюск»! З того місця,
де урочисто й гідно впала ма-
ленька сливка, по воді пішли ко-
ла — за першим одразу ж друге,
третє, четверте... вони ширяться,
немов розквітаючий цвіт.

Хвилькою віднесло довгоногоу
комашку, яку жаба збиралася
злизати своїм спритним язиком.
Джміль від поштовху хвилі не-
нароком упав на прекрасну
мушку. Навзаєм вибачаючись,
вони навіть закохалися одне в
одного.

Перша хвиля, дійшовши до бе-
рега, оживила маленьку квіточку.

А ще вона піднесла вгору пото-
паючого комарика. Йому вдало-
ся вцепитися за травинку, що
росла на березі, похилившись
над водою. Комарик висувив
крильця на цій травині і полетів.

Як багато доль змінили майже
непомітні кола на воді!

Бруно Ферреро

В громадських організаціях України накопичено чималий досвід у вирішенні
гендерних проблем: проводяться тренінги і семінари, круглі столи і
конференції, випускаються методичні посібники, використовуються
інноваційні методики. В кожному регіоні є надбання, якими можна не лише
тільки пишатися: вони заслуговують того, щоб про них дізналися інші і мали
можливість використовувати їх у своїй роботі.

"Я" пропонує свої шпальги для розповіді про кращі практики та досвід.
Розкажіть колегам, що саме і як ви робите, яким чином налагоджуєте
міжсекторальне партнерство у вирішенні гендерних проблем, як привертаєте
увагу ЗМІ, що виходить краще, а що ні.

Ваш досвід допоможе іншим!
Ваша розповідь може бути зовсім невеличкою і не обов'язково
«художньою»... Пам'ятайте, що навіть маленька краплинка має свою вагу
і саме вона може стати причиною нових кіл на воді...

«Я»

Інформаційні ресурси з гендерних питань

**Інформаційно-просвітницьке
видання «Я»**

Єдине в Україні друковане періодичне
видання з гендерної просвіти.
Електронна версія «Я» на сайті
www.krona.org.ua

**Міжнародний електронний
журнал «КавкАзия»**

Все випуски журналу
http://www.gmc.ge/images/04KAVKAZIAJ-
01.html

**Сайт «Гендерна рівність в Україні
та світі»**

За підтримки Посольства Фінляндії
в Україні
http://www.gender.net.ua
Мета: сприяння гендерній рівності у всіх
сферах життя

Український жіночий фонд

http://www.uwf.kiev.ua/

Кольцо женских сайтов

http://www.owl.ru/webring.htm

**Програма рівних можливостей
ПРООН в Україні**

http://www.gender.undp.org.ua
Мета: підтримка рівності між жінками
та чоловіками у різних сферах життя,
підвищення статусу жінок в Україні як
кроку назустріч досягненню сталого
людського розвитку та розвитку
демократичної держави

**Сетевой ресурс Харьковского центра
гендерных исследований**

http://www.gender.univer.kharkov.ua/

**Московский центр гендерных
исследований**

http://www.gender.ru/

**Центрально-Азиатская сеть
«Гендерные исследования»**

http://www.genderstudies.info/

**Дальневосточный центр гендерных
исследований**

http://www.vvsu.ru/grc/

**«Женское лидерство и партнерство» —
межрегиональная общественная
организация содействия росту влияния
женщин-лидеров на процессы
общественного развития**

http://zhlp.tomsk.ru/content.php?id=20

**Щомісячна Інтернет-газета
«Сім'я та гендерна рівність»**

**Міжнародного гуманітарного
центру «РОЗРАДА»**

http://www.gender.kiev.ua/index.php

**Центр гендерных исследований
Европейский гуманитарный
университет**

http://www.gender-ehu.org/

**Информационно-образовательный
центр «Женская сеть»:**

http://www.feminist.org.ua/library/gender/gen-
der.php

http://community.livejournal.com/feministki/

http://community.livejournal.com/fem_news

http://community.livejournal.com/feminism_ua/